01. Úvod

Když se řekne Liberec, mnoha lidem znalých fotografie se vybaví jméno Ladislava Postupy. Já sám jsem se dostal do Liberce v roce 1983 a slýchával jsem o něm poměrně často. Občas někdo zmínil i další jméno - Jan Pikous. Ale o něm se mluvilo zřídka. Snad proto, že jeho jméno jaksi nebylo pro tehdejší režim žádoucí. Možná i proto, že sám Jan Pikous se nesnažil prodrat mezi špičku fotografie. Jako by mu stačily již dosažené úspěchy.

Se jmény obou fotografů, Jana Pikouse a Ladislava Postupy, jsem se v poslední době začal opět setkávat. Oba jsou stejně staří, oba žijí a tvoří již dlouhé roky v Liberci. Mnohem častěji však byl zase zdůrazňován Ladislav Postupa, na Jana Pikouse jako by se zapomínalo, jako by jeho jméno bylo stále nežádoucí. To mě samo o sobě začalo zajímat.

Když jsem si vybíral téma své diplomové práce, chtěl jsem psát něco, co má vztah k Liberci. Vše důležité a podnětné se zdálo být již zaznamenané. Přesto jsem cítil, že je tu stále ještě jedno téma, které mě navíc čím dál více lákalo. Poznat a zaznamenat, kdo je to Jan Pikous. Kupodivu, toto téma již nebylo zamítnuto.

Při sepisování této diplomové práce jsem měl možnost seznámit se nejen s Janem Pikousem, ale i s Ladislavem Postupou. Potvrdilo se tím, že tato dvě jména k sobě opravdu patří. Doufám proto, že má diplomová práce o Janu Pikousovi přinese toto poznání i vám. Mým cílem navíc není zaznamenat jen to, jaký je Jan Pikous fotograf, mým cílem bylo zachytit i to, jaký je člověk.

02. Cesta k fotografii

Pod pojmem „liberecký fotograf", by mohlo mnoho lidí mezi ně počítat pouze ty, kteří se v Liberci narodili a v Liberci také tvořili. Neuvědomují si ale přitom, že nejvýznačnější liberečtí fotografové z města pod Ještědem nepocházejí, že se tam dostali vlastně jen nějakou náhodou osudu. Z význačných libereckých fotografů se snad jen Čestmír Krátký opravdu narodil v Liberci, kde také v šedesátých letech vytvořil své nejznámější práce. Stále jej to však táhlo především do Prahy, kde studoval. Po emigraci do USA v roce 1968 přestal fotografovat, a i když dnes opět žije v Praze, nefotografuje a fotografii považuje za uzavřenou kapitolu svého života. Naopak, další význačný liberecký fotograf, Ladislav Postupa, pochází z Náchoda. Přesto však dokázal, že může být považován za libereckého fotografa a fotografii se stále živě věnuje. Stejně tak i Jan Pikous se dostal do Liberce až ve svých dvaceti letech. Přesto se zde dokázal prosadit nejen jako podnikový fotograf, ale zejména jako význačný autor mnoha výtvarných fotografií. Nezáleží proto na tom, jak se kdo do Liberce dostal, ale spíše na tom, jak zde prokázal své možnosti a kvality. Jan Pikous mezi takové fotografy určitě patří.

Jan Pikous se narodil 9.3.1929 v jihočeských Hrejkovicích u Písku jako třetí dítě. Údajně již jako poslední ze sourozenců a snad také spíš nějak „nad plán". Jeho otec byl kameník, který tesal z kvádrů žuly náhrobky a kříže. Přesto však dokázal také malovat překrásné umělecké písmo. Navíc skládal básně. Snad proto právě po svém otci zdědil Jan Pikous své výtvarné i literární vlohy. Po své matce získal zase vztah k hudbě. O vřelém vztahu Jana Pikouse ke svým rodičům svědčí i to, že má i nyní jejich velkou fotografii v oválném rámu doma v kuchyni.

Dětství prožil Jan Pikous v malém domečku. Rád na ně stále vzpomíná, bylo to pro něj období, ve kterém se dle něj odráží jeho celý následující život v myšlení a jednání. Do kraje svého dětství se až donedávna rád vracel, což dokládají například jeho vzpomínky v knize Ze zápisků a fotografování v jižních Čechách. Vzniklo tam i mnoho jeho fotografií. Po tom, co na konci roku 2007 zemřel jeho bratr, poslední člen rodiny, se již nemá kam vracet.

Po škole nastoupil Jan Pikous do učení k Baťovi do jeho školy pro prodejce a mladé muže. Měl vyhlídky na možnost udělat velkou kariéru, třeba i v zahraničí. V té době, brzy po „Vítězném únoru" se však vše začalo měnit. Výsledkem bylo, že byl doslova převelen do Liberce do prodejny Jas, jak se nově dřívější Baťovy prodejny přejmenovaly. Další změnou byla vojna, kterou si odsloužil ve Vimperku, blízko státních hranic s imperialistickým nepřítelem. V té době, na počátku padesátých let, za období generála Čepičky, kdy byly v každé posádce ruští poradci. Po vojně se Jan Pikous vrátil zpět do Liberce. Jak on tvrdí „zatím, prozatím a pak už natrvalo". I nadále pracoval v prodejně Jasu. Dle jeho slov tam byl děvečka pro všechno. Od prodejce až po administrativu. Tato práce ho ale nebavila, proto se snažil nalézt náplň svého života někde jinde.

Jako snad skoro každý mladý kluk začal Jan Pikous skládat v mládí básně. Měl dokonce i odvahu zanést svou báseň „Vesnické ženě" do deníku Stráž severu. Nějak však nebyla ideologicky správně na výši, proto o ni nebyl zájem. Začal proto psát povídky a eseje. Některé z nich zaslal do redakce Lidové demokracie. Na slávu čekal marně, nikdy mu nic neotiskli. Snad proto se stal fotografem. Fotografování, to je dle něj také hledání a nalézání myšlenek a obsahu, stejně jako v literární tvorbě.

Koupil si starší fotoaparát Flexaret III a začal pilně fotografovat. Navštěvoval jako naprostý začátečník fotografické kroužky, které vedli zkušení fotografové: Jan Kabíček (pracovník kabinetu fotografie libereckého muzea), Vilém Boháč (velmi dobrý fotograf aktů) a Ivo Václavík (znalec techniky a chemie). Protože velmi rád cestoval, začal nejprve fotografovat krajiny. Zpočátku to vypadalo jako běžný koníček. Později začal jen tak pro sebe studovat výtvarné umění, které s fotografií v mnohém souvisí.

První úspěchy na sebe na rozdíl od literární tvorby nenechaly dlouho čekat. Jan Pikous se pilně zúčastňoval různých amatérských fotosoutěží a začal postupně některé z nich vyhrávat. Prvním výrazným úspěchem byla fotografie Asfaltéři, se kterou získal v roce 1960 první cenu v Letní fotografické soutěži pořádané

fotokroužkem Závodního klubu Textilany v Liberci. Fotografie byla navíc otištěna v časopise Vlnař. Fotografie s výrazně tonálním řešením zobrazuje namáhavou práci asfaltérů silnic. Dva z nich právě vyklápějí kýbl s kouřícím asfaltem na úzké ulici. Černý asfalt, bílý kouř, zpocená záda těžce pracujících. První otištěná fotografie, naprosto odlišná od Pikousových dalších prací. Znamenala však příslib, že má pro něj význam se fotografii důkladně věnovat.

1 Asfaltéři (1959)

03. Studio výtvarné fotografie

Velký význam nejen pro fotografickou tvorbu Jana Pikouse, ale také celkově pro fotografii na Liberecku, mělo v šedesátých letech Studio výtvarné fotografie. Jednalo se o výběrové sdružení lidí, kteří chtěli tvořit velmi kvalitní fotografie. Nedokázali se spokojit s běžným průměrem. Členem studia mohli být pouze ti, kdo dokázali podávat stabilně kvalitní výsledky. Soustavnou snahou předčit svými fotografiemi kolegy docházelo k neustálému zvyšování úrovně jejich fotografií.

Dle tvrzení Ladislava Postupy existoval již před vznikem Studia výtvarné fotografie v Liberci na počátku šedesátých let fotografický klub na nádraží (předchůdce dnešního Fomaklubu), kde byl i fotoateliér. Problém ale byl, že přístup do něj byl pouze pro některé „vyvolené" lidi. Bylo totiž možné se do něj dostat pouze na povolení, protože byl umístěn mimo veřejné prostory nádraží. Členem tohoto fotoklubu byl i Vilém Boháč. Ten v té době představoval vynikajícího fotografa aktů. Tomu se však takový přístup do ateliéru nelíbil, protože do něj nebyl trvalý přístup. Proto se rozhodl jednat s tehdejším Osvětovým domem v Liberci, jestli by se nedal sehnat nějaký provozní prostor přístupný pro všechny fotografy. Navrhl také založení instituce, která by zajišťovala fotografy na Liberecku. Jejími zakládajícími členy se stali již zmiňovaný Vilém Boháč, Jan Kabíček (vyučený fotograf, grafická škola, dokumentární fotografie, pracovník libereckého muzea) a Jiří Plátek. Ti se následně sešli a založili v roce 1961 Studio výtvarné fotografie s tím, že pozvali další dva členy, Jana Pikouse a Ladislava Postupu. Těchto pět osob tedy studio zakládalo. Následně vstoupila do studia zhruba desítka dalších fotografů.

Podmínkou členství ve Studiu výtvarné fotografie bylo odevzdat do archívu studia ročně 10 fotografií, které byly schváleny ostatními členy studia. Pokud nebyl někdo schopen dodržet 10 odevzdaných schválených fotografií, dal se mu dispens na půl roku, aby požadovaný počet fotografií doplnil, aby členství ve studiu neztratil.

Stejně tak byly tvrdé i podmínky pro přijetí nových členů. Podmínkou členství bylo předložení fotografií, o kterých se hlasovalo, zda může být zájemce přijat za člena studia. Dost často se stávalo, že z deseti zájemců byli přijati například jen dva. I díky tomu si studio udržovalo velmi vysokou kvalitu své práce.

Zajímavostí je, že Vilém Boháč byl již v letech a netroufal si daným podmínkám členství ve studiu vyhovět. I když byl zakladatelem Studia výtvarné fotografie a byl dobrý fotograf, tak z uvedeného důvodu do studia nikdy nevstoupil.

Zhruba po roce činnosti Studia výtvarné fotografie měl Ladislav Postupa (jak on sám tvrdí) veřejnou přednášku o kompozici ve fotografii. Na ni přišel nový zájemce o přijetí, Čestmír Krátký. Z toho vyplývá, že Čestmír Krátký (a jak i on sám potvrzuje) nebyl zakládající člen Studia výtvarné fotografie, jak se v některých pramenech uvádí. Svou činností se však významně na dění studia podílel.

Čestmír Krátký jako pracovník Oblastní galerie v Liberci měl vynikající přehled o světovém umění a ideologicky a informačně neobyčejně svými vědomostmi studio posílil. Podle vyjádření a názoru Ladislava Postupy je ale nutné dodat, že měl snahu to vše orientovat svým způsobem tak, jak to jemu výtvarně vyhovovalo. Rozhodně se ale díky tomu studio zbavilo tendence tvořit běžné fotografie. Pomohl tomu, že se každý člen studia specializoval na téma, které mu bylo blízké. Tím, že Čestmír Krátký přinesl do studia obecné vědění o fotografii, značně činnost studia obohatil. Podle Ladislava Postupy měl dokonce tendenci, aby se stal příkladem tvorby. Někteří členové studia byli proto, dalo by se říct, soupeři, aby každý předvedl, jak je kdo dobrý a kdo je ještě lepší.

Ve studiu výtvarné fotografie vydrželi pracovat díky tvrdým podmínkám pouze ti nejlepší. Kdo to nedokázal, brzy odpadnul. Každý z fotografů studia měl svůj vzor, kterému se snažil vyrovnat. Čestmír Krátký si vzal za vzor Emilu Medkovou a Koblasu, Vladimír Postupa se inspiroval Reichmannem a Man Rayem, Pikous obdivoval dílo Josefa Sudka, další hledali svou inspiraci a vzory v literatuře o fotografii.

V průběhu let mělo Studio výtvarné fotografie zhruba deset až patnáct členů. Dle katalogu výstavy v Brně z roku 1965 byli v té době členy (mimo dalších) například Jiří Bartoš z Hejnic (krajina), Gustav Hřebíček z Jablonce (reportáž, dokument), Jan Kabíček, Miloslav Kalík z Jablonce (krajina), Čestmír Krátký, Jan Pikous, Jiří Plátek, Ladislav Postupa a Karel Škopek z Lomnice (krajina). Jak je vidět, členy studia nebyli pouze fotografové z Liberce. Na činnosti studia se podíleli i fotografové z širší liberecké oblasti, kteří měli zájem se neustále zdokonalovat ve své práci.

Studio výtvarné fotografie mělo snahy prezentovat výsledky své práce i na veřejnosti. Zejména díky kontaktům Čestmíra Krátkého bylo možné prezentovat činnost studia na řadě výstav, dokonce mezinárodních. Samotní členové studia potom měli možnost prezentovat své fotografie například i v časopise Československá fotografie. Patří k nim zejména Jan Pikous, Ladislav Postupa a Čestmír Krátký, který byl znám v odborném tisku i jako významný teoretik fotografie.

O tom, že činnost Studia výtvarné fotografie v Liberci byla opravdu na výši, svědčí mimo jiné i to, že tři členové Studia výtvarné fotografie se stali členy Svazu československých výtvarných umělců. Čestmír Krátký byl přijat za člena, Ladislav Postupa byl přijat za člena a byl jmenován čestným členem, a za kandidáta svazu byl přijat i Jan Pikous. Studio výtvarné fotografie proto působilo na Jana Pikouse rozhodně motivačně a umožnilo mu rozvíjet jeho fotografické umění.

Studio výtvarné fotografie dokázalo ve značné míře ovlivnit tvorbu svých členů. Je však nutné přiznat, že to bylo zejména díky působení Čestmíra Krátkého. Ten však krátce po srpnu 1968 emigroval a studio následně zaniklo. Krátký se stal velkým vzorem zejména pro Jana Pikouse, částečně i pro Ladislava Postupu. Každý z nich však pracoval dál samostatně a svým vlastním stylem. Pro Jana Pikouse bylo také významné osobní přátelství s Čestmírem Krátkým.

04. Subjektivní fotografie

Hlavní vliv na práce Jana Pikouse po vstupu do Studia výtvarné fotografie v roce 1962 měl zejména Čestmír Krátký a směr, který v té době propagoval zejména profesor Otto Steinert z německého Essenu. Jednalo se o subjektivní fotografii, kdy námět sám jako by ustupoval do pozadí a hlavní důraz je kladen na výtvarné zpracování námětu. Fotograf se snaží svým obrazem sdělit divákovi své vlastní pocity a myšlenky. Vlastní fotografovaný objekt je přitom jen předlohou pro jeho tvůrčí vyjádření, které může být zpracováno například pomocí tvarové nebo světelné abstrakce. Subjektivní fotografie tudíž nezobrazují realitu, ale představivost autora. Divák má potom možnost nechat se ovlivnit těmito představami, případně si sám vytvořenou iluzi dotvořit.

Subjektivní fotografií se u nás v šedesátých letech zabývali například Emila Medková, Alois Nožička, Vilém Reichmann a Čestmír Krátký. Často se přitom na svých fotografiích zaměřovali na zachycení různých struktur. Častým námětem byly například fotografie s náměty zdí a dalších povrchů, charakteristické soustředěním se na detail, potlačením prostoru a čelním pohledem. Tam nacházeli ve zjednodušení své paralely ke složitému lidskému světu.

2 Horizont ticha (1978)

Jan Pikous začínal fotografovat zejména na svých cestách přírodou. Snažil se ale vidět krajinu jinak, výsledkem je jeho cyklus horizontů. Každý z nich má jiný obsah, každý z nich působí jinak. Fotografie Horizont ticha je rozdělena tonálně na několik částí, každá z nich se svým samostatným významem. Stejně tak i fotografie Horizont zániku vyniká svým zajímavým rozložením fotografie skládající se ze tří pásů horizontu, které navzájem spojuje dešťová struktura. Tmavý horní horizont, střední světlý s letícím ptákem a spodní horizont s krajinou. Letící pták se tak prodírá živly, zachycuje napětí. Letící pták, to je přitom častá součást Pikousových fotografií, evokující volnost a svobodu.

3 Horizont zániku (1967)

Na první pohled by se zdálo, že fotografie Fantaskní most je zcela obyčejná. Ve skutečnosti je to ale velmi zvláštní fotografie, která svým rozmazáním vytváří dojem pohledu například přes sklo. Ve skutečnosti však obsahuje a zobrazuje mnoho dramatických dějů v pozadí. Když se divák na fotografii pozorně zadívá, nalezne i další výjevy, které navozují velké napětí.

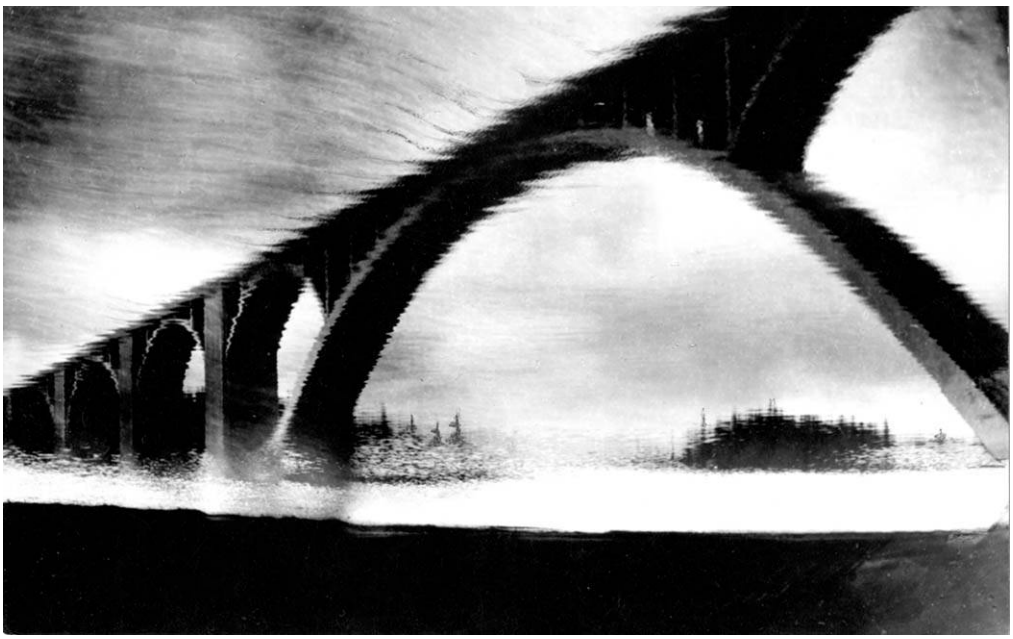

4 Fantaskní most (1967)

Mnoho z Pikousových fotografií obsahuje kruhy v různé podobě. Připomíná se tak, že vše se točí a stále mění. Stejně jako v našem životě, kdy jsme jednou nahoře, jindy zase dole. Kruhy jsou tak nejen kolem nás, ale i v nás.

5 Kolo osudu (1981)

Lidským osudem a jeho cestami se vyznačuje i fotografie Odkud přicházíš. Dá se také označit za existencionalistickou, protože vyjadřuje základní životní otázku (kdo jsme, odkud jsme, kam kráčíme). Motiv schodiště byl v šedesátých letech velmi oblíbený, byl vidět například často i ve filmech. Fotografie přitom zobrazuje i cestu člověka do neznáma. Netuší přitom, co jej čeká. Vlastně jen doufá, že půjde sice přes překážky, ale hlavně směrem vzhůru ke světlu, ke štěstí.

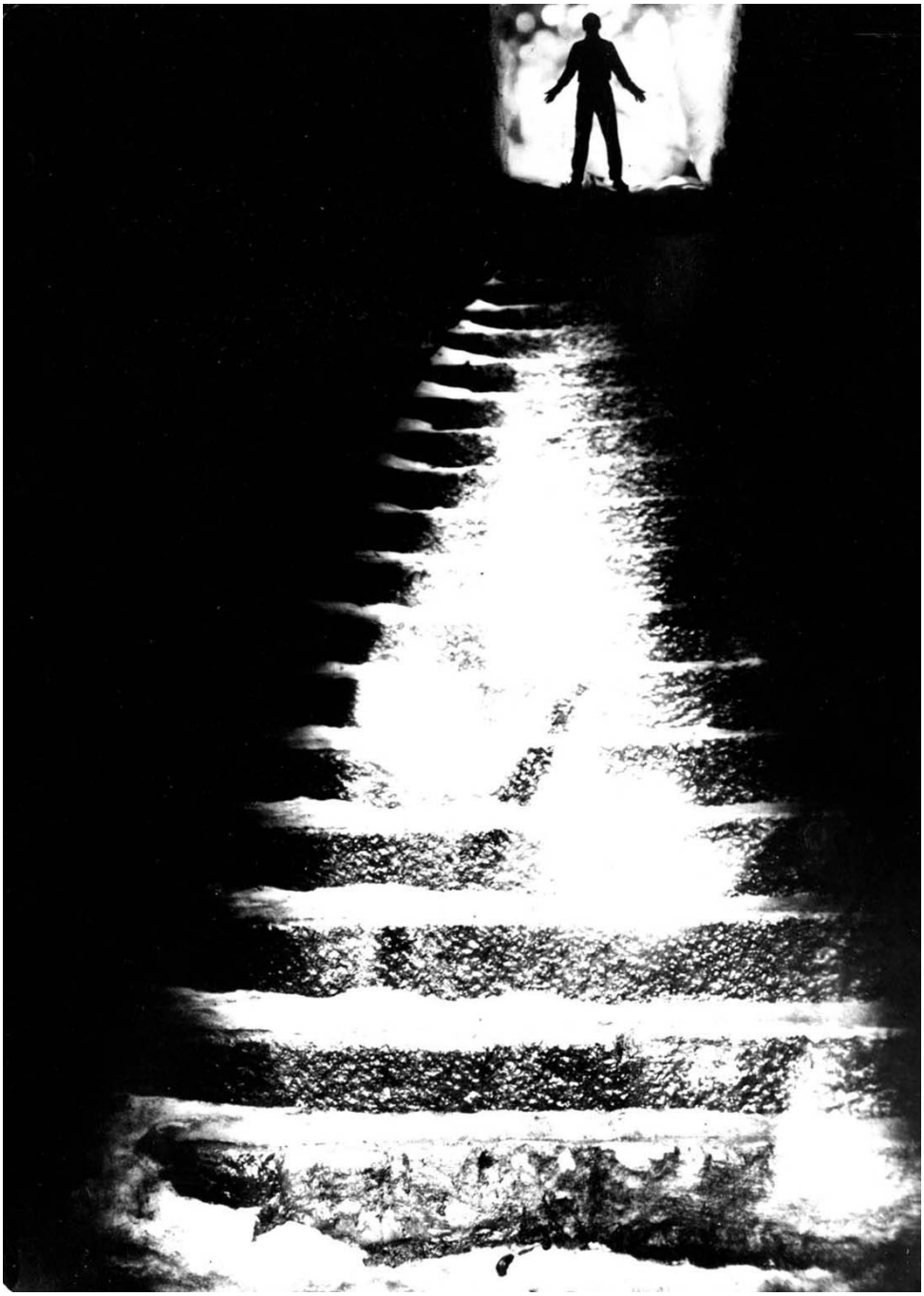

6 Odkud přicházíš (1967)

Některé z Pikousových fotografií zachycují neustále plynoucí čas, který není možné zastavit ani změnit. Patří k nim například fotografie Anděl času, nebo Kyvadlo času, které připomínají, že čas stále plyne. Není možné jej změnit, naopak, člověk se mu musí přizpůsobit. Kyvadlo, jehož dráhu je těžké vychýlit jinam. Kyvadlo, to je ale také osud a pro některé psychotroniky také možnost zjistit, jaký osud nás čeká. Kyvadlo času, které je pevně spojeno s lidskou existencí, s lidským osudem.

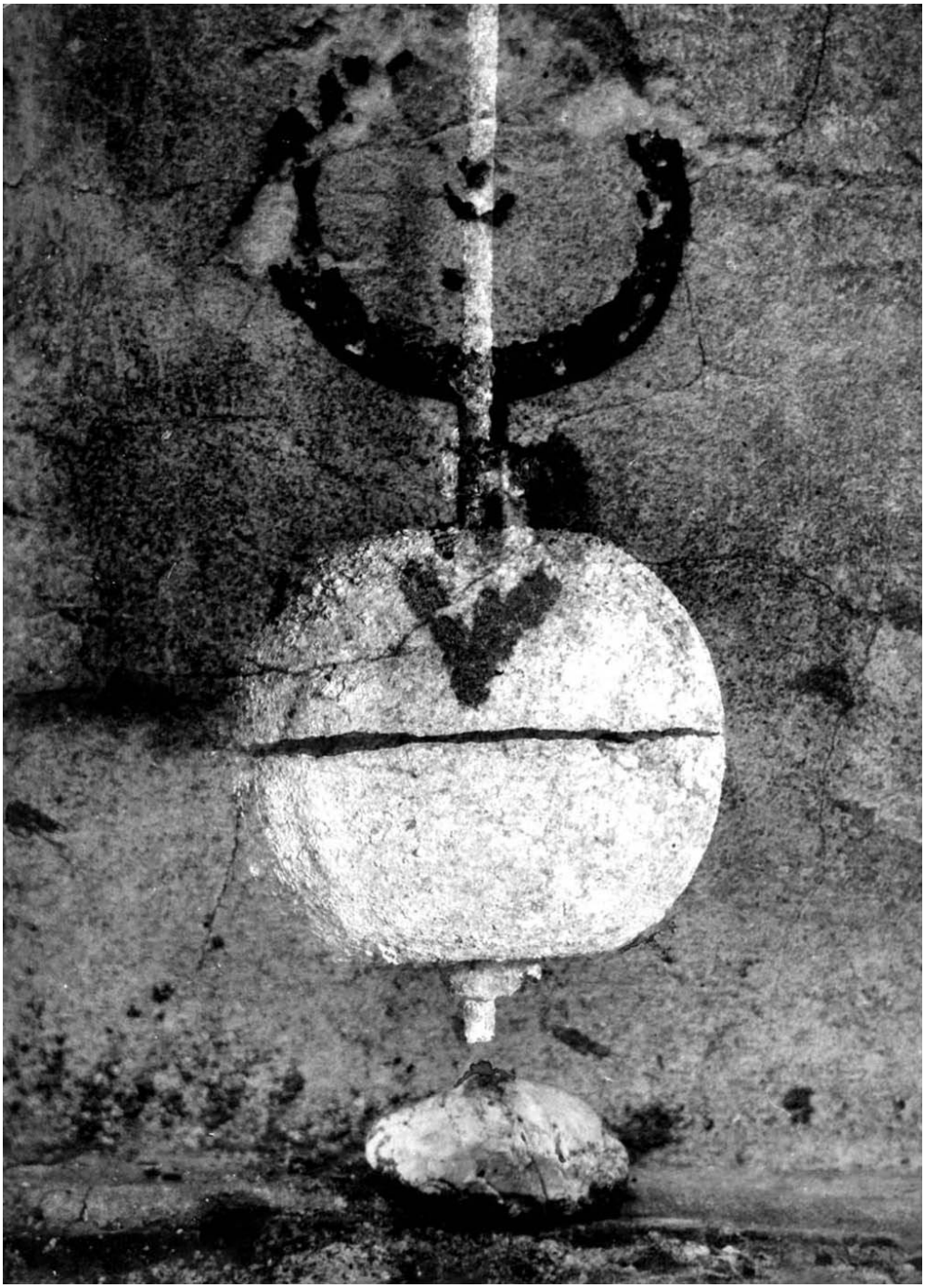

7 Kyvadlo času (1977)

Jednou z nejúspěšnější fotografií Jana Pikouse byl Vdovec, za kterou získal v roce 1965 na mezinárodním přehlídce fotografií v Hongkongu bronzovou medaili. Na výstavě byly přitom vystavovány fotografie z celého světa. Stejná fotografie získala krátce předtím také bronzovou medaili na mezinárodní výstavě Interfoto 65 v Jablonci nad Nisou. Fotografie je sama o sobě dost jednoduchá, je však plná symboliky navozující napětí. Vdovec je zde zobrazen v černém obleku na černém pozadí. Zobrazuje se proto jen zadumaná tvář a čekající ruce. Fotografii doplňuje prázdná otevřená klec charakterizující opuštěnost.

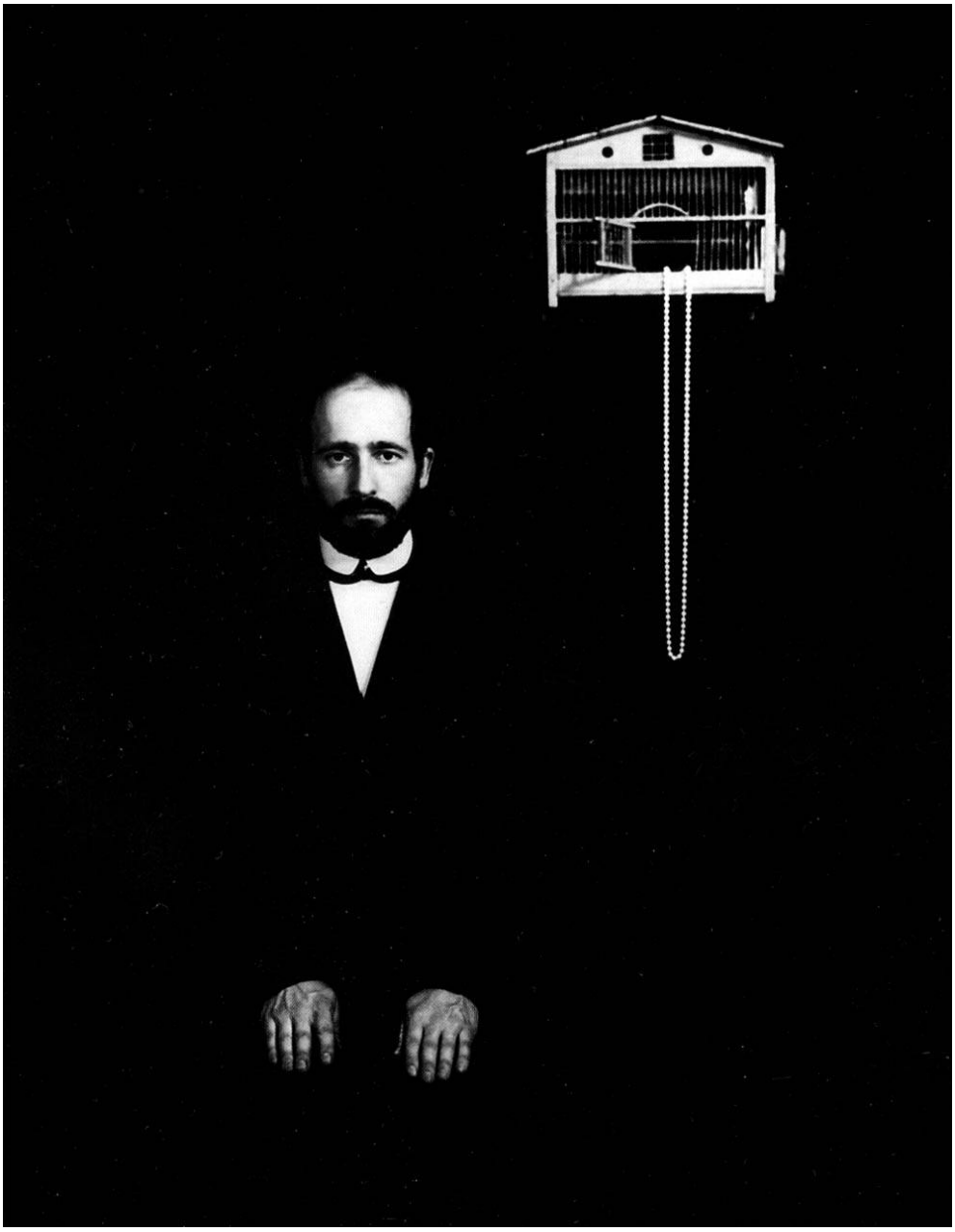

8 Vdovec (1965)

Některé z fotografií přímo vyjadřují pocity Jana Pikouse. Zejména fotografie Obavy z roku 1969 je toho dobrým příkladem. Rok, který pro něj znamenal mnoho otázek, avšak jen málo odpovědí. Rok, kdy zvažoval svou emigraci, kdy se však nakonec podřídil na dlouhé roky nenáviděnému režimu.

9 Obavy (1969)

Fotografie Jana Pikouse byly v šedesátých letech publikovány v mnoha časopisech a denících, jako například Květy, Krásy domova, Československá fotografie, Fotorevue, Rudé právo a dalších. Byly také vystavovány na mnoha zahraničních výstavách, například v Sevastopolu, Melbourne, Johannesburgu, Splitu a Honkongu.

05. Fotografie jako profese

Nadšení k fotografii posílené výraznými úspěchy v této oblasti dovedlo Jana Pikouse v roce 1962 až ke změně zaměstnání. Dostal možnost nastoupit v novém libereckém podniku Plastimat jako podnikový fotograf. Neměl žádné předchozí fotografické vzdělání, neměl vlastně ani žádné zkušenosti s fotografováním, které se od něho očekávaly. Své znalosti subjektivní fotografie nemohl v této oblasti použít. Přesto začal s úspěchem fotografovat výrobky z plastických hmot, které byly v té době moderní. Hrnky, konvice, vědra, vany a další potřeby, zejména pro domácnost.

Ačkoliv se nejednalo o žádné umění, snažil se Jan Pikous i zde oživit své fotografie výtvarnými prvky. Na rozdíl od své volné tvorby, kde mohl naprosto vše, zde musel na svých fotografiích především informovat o výrobku. Měl proto možnost využít svých marketingových znalostí o potřebách zákazníků, získaných v Baťovské škole. Velkou pomocí mu byla také předchozí praxe v obchodu Jas, navazující na Baťovy tradice.

Svou práci podnikového fotografa v Plastimatu nepovažuje Jan Pikous za žádné umění, které by stálo za zaznamenání. Byla to jen jeho práce, aby se uživil. Údajně nemá ani žádné ukázky své práce, vše tam musel při svém vyhazovu v roce 1971 zanechat. Je nutné ale podotknout, že ačkoliv si to v té době možná neuvědomoval, zkušenosti získané praxí podnikového fotografa ovlivnily i jeho následnou samostatnou komerční tvorbu.

06. Zmařená emigrace

Šedesátá léta byla doba velmi intenzivní, tvůrčí a plodná. Stejně tak byla tvůrčí i spolupráce členů Studia výtvarné fotografie. Jan Pikous se ve svých názorech na fotografii sblížil zejména s Čestmírem Krátkým. Často spolu diskutovali nad svými fotografiemi. Vše se změnilo v srpnu 1968 po vpádu sovětských vojsk na naše území. Čestmír Krátký brzy na to emigroval. Nedlouho poté zaniklo i Studio výtvarné fotografie. To vše se dotklo i Jana Pikouse, zejména když během několika měsíců emigrovalo do ciziny i několik jeho dalších přátel. Svoboda byla narušena, další osud byl nejistý. Proto i on uvažoval o emigraci.

V roce 1969 získal povolení ke studijní cestě do Francie (tak zní dochované povolení od zaměstnavatele). Vyjel tam s několika dalšími přáteli na konci května a počítal s tím, že se již domů nejspíš nevrátí. Zajímavostí je, že v té době měl v Liberci v muzeu samostatnou výstavu subjektivních fotografií, v novinách se na ni psaly v jeho nepřítomnosti pochvalné recenze. Celý měsíc se toulali po Evropě, požádat o azyl chtěl až ve Švýcarsku. To měsíční rozhodování ale nakonec vše vyřešilo jinak. Když měl na úřadech vyslovit svou žádost, uvědomil si, že by to pro něj nebylo jednoduché. Vrátil se proto nakonec zpět domů. Zřejmě k tomu napomohl i dopis od Čestmíra Krátkého, který mu psal, že emigrace je ve skutečnosti velmi tvrdá, že ne vše probíhá tak, jak si lidé myslí.

Krátce po pokusu o emigraci se oženil a do roka se mu narodil syn Šimon. Jeho žena Jana s ním musela poté prožít dlouhé, mnohdy ne snadné roky. Své názory na státní zřízení si nenechával jen pro sebe. Byl příznivec Dubčeka, odmítl jít k volbám a vyhodil volební komisi, když za ním přišli s volební urnou. Dalším příkladem zjevného odporu k režimu bylo, když v roce 1971 odmítl působit jako člen poroty v soutěži k 50. výročí založení KSČ. Na žádost odpověděl svým stylem: „K tomuto výročí – jak píšete – nejsem hoden, abych cokoliv dělal".

Za své politické postoje byl v roce 1971 vyhozen ze zaměstnání. Pro člověka jeho povahy to byla těžká doba. Poté, co se u něj začaly ve fotografii dostavovat

viditelné úspěchy, se vše najednou téměř zhroutilo. Měl sice možnost stále fotografovat, občas byly jeho fotografie otištěny v měsíčníku Československá fotografie, neměl již ale možnost samostatně vystavovat.

Svého návratu z nedokončené emigrace často litoval. Bylo mu však jasné, že i kdyby tehdy udělal cokoliv, vždy by to bylo špatné řešení. Dnes má k celé záležitosti následující vysvětlení: „Pro mě žádnej exil není, kdekoliv, kdykoliv a jakýkoliv. Já bych se svou náturou netechnického typu, v zrození romantického znamení Ryb neobstál. Kdepak, já mám rád svobodu uvnitř sebe. Expozici nátlaku peněz a hlavně povýšenosti hrubě nesnáším!"

10 Minulost (1982)

07. Samostatná komerční tvorba

Už v době, kdy pracoval Jan Pikous jako podnikový fotograf v Plastimatu, zažádal na základě svých ocenění za svou volnou tvorbu o přijetí do Svazu českých výtvarných umělců. V roce 1970 byl po několika komplikacích opravdu přijat za kandidáta svazu. Stal se tak oficiálním umělcem s nárokem na svobodné povolání člověka na volné noze. To se mu stalo výhodou v roce 1971, kdy byl vyhozen za své politické postoje ze zaměstnání.

Najít si placené zakázky z oblasti fotografie bylo velmi těžké, veškeré práce musely být schvalovány komisí SČVU. Protože bylo nutné nějak uživit rodinu, musel Jan Pikous například i kopat kanály. Byl sice fotograf oceňovaný v různých soutěžích, navíc pracoval delší dobu jako podnikový fotograf. Samostatná výdělečná práce jako umělce ale byla, jak se zdá, téměř nad jeho síly. Než se rozkoukal a zjistil, jak to chodí, kde a jak je nutné co udělat, „třel- jak sám tvrdí- bídu s nouzí".

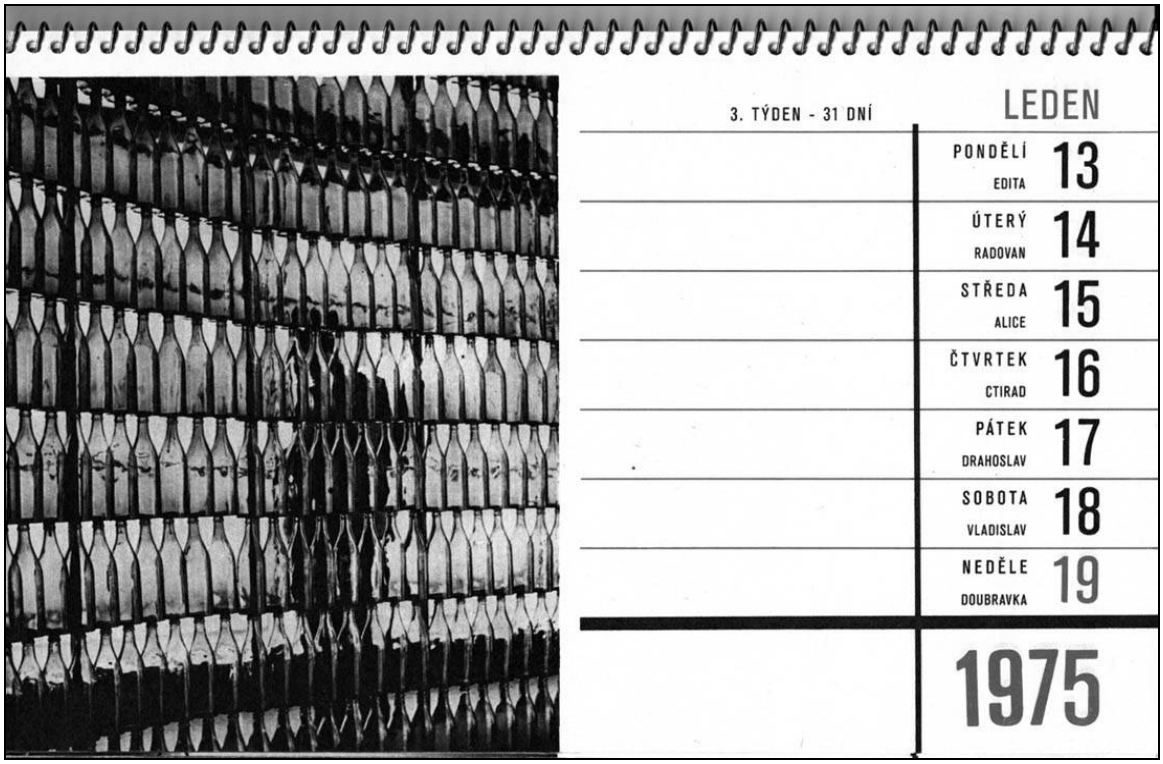

11 List z kalendáře pro rok 1975

Problém byl zejména v tom, že nešel cestou v té době žádané reálné fotografie, zobrazující pravdivou skutečnost. Snažil se místo toho prosadit se svou subjektivní fotografií plnou snů a fantazie. O tu však byl z komerčního hlediska jen malý zájem. Začal například experimentovat s montážemi několika negativů. Vytvářel tak prostor pro svůj vlastní svět, své vlastní vize, daleko od tehdy žádané reality. Kupodivu v dnešní době jsou již tyto fotografie znovu žádané.

Jan Pikous rád cestoval po celém Československu a při svých cestách často fotografoval. Motivy, nejenom jeho jihočeských chalup, potom byly publikovány například v časopise Turista na cestu. Obdobně pořídil i plno fotografií z Liberecka do vlastivědných publikací z uvedené oblasti.

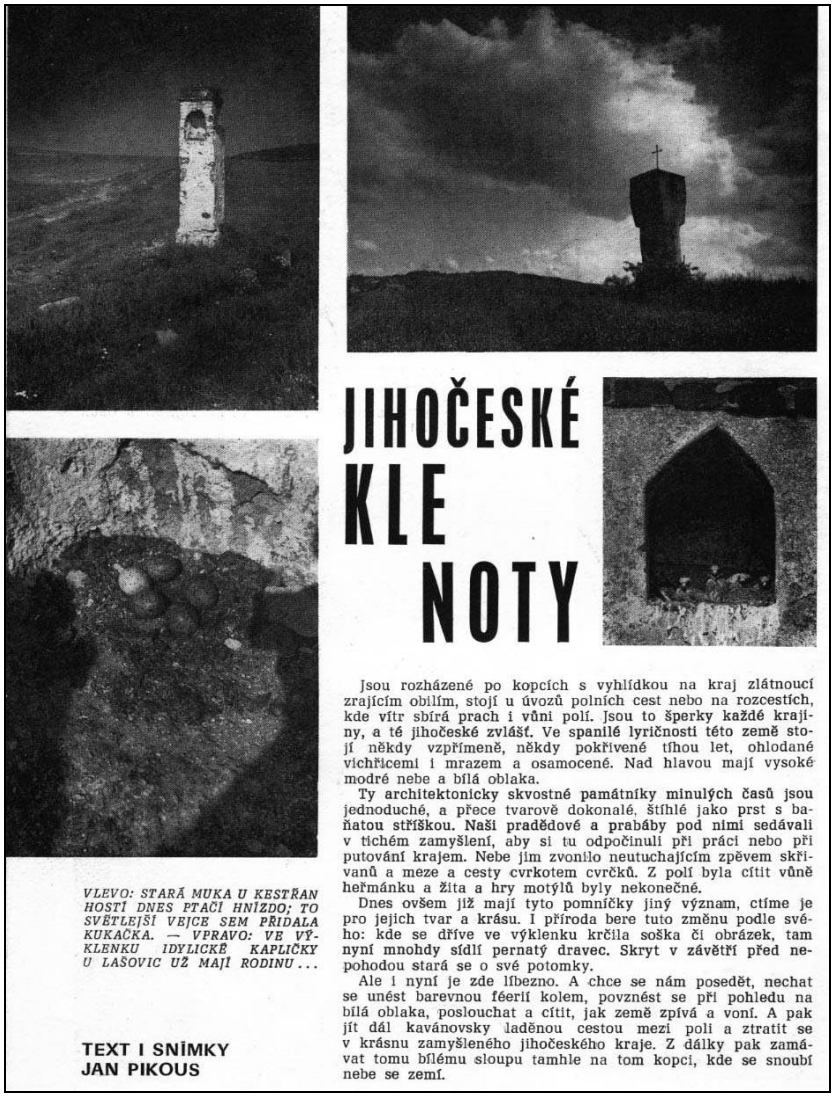

JIHOČESKÉ KLE NOTY

Jsou rozházené po kopcích s vyhlídkou na kraj zlátnoucí zrajícím obilím, stojí u úvozů polních cest nebo na rozcestích, kde vítr sbírá prach i vůni polí. Jsou to šperky každé krajiny, a té jihočeské zvlášť. Ve spanilé lyričnosti této země stojí někdy vzpřímeně, někdy pokřivené tíhou let, ohlodané vichřicemi i mrazem a osamocené. Nad hlavou mají vysoké modré nebe a bílá oblaka.

Ty architektonicky skvostné památníky minulých časů jsou jednoduché, a přece tvarově dokonalé, štíhlé jako prst s baňatou stříškou. Naši pradědové a prababy pod nimi sedávali v tichém zamyšlení, aby si tu odpočinuli při práci nebo při putování krajem. Nebe jim zvonilo neutuchajícím zpěvem skřivanů a meze a cesty cvrkotem cvrčků. Z polí byla cítit vůně heřmánku a žita a hry motýlů byly nekonečné.

Dnes ovšem již mají tyto pomníčky jiný význam, cítíme je pro jejich tvar a krásu. I příroda bere tuto změnu podle svého: kde se dříve ve výklenku krčila soška či obrázek, tam nyní mnohdy sídlí pernatý dravec. Skryt v závětří před nepohodou stará se o své potomky.

Ale i nyní je zde líbezno. A chce se nám posedět, nechat se unést barevnou féerií kolem, povznést se při pohledu na bílá oblaka, poslouchat a cítit, jak země zpívá a voní. A pak jít dál kaváno vsky laděnou cestou mezi poli a ztratit se v krásnu zamyšleného jihočeského kraje. Z dálky pak zamávat tomu bílému sloupu tamhle na tom kopci, kde se snoubí nebe se zemí.

VLEVO: STARÁ MUKA U KESTŘAN HOSTÍ DNES PTAČÍ HNÍZDO; TO SVĚTLEJŠÍ VEJCE SEM PŘIDALA KUKAČKA. — VPRAVO: VE VÝKLENKU IDYLICKÉ KAPLIČKY U LAŠOVIC UŽ MAJÍ RODINU...

TEXT I SNÍMKY JAN PIKOUS

Časopis Turista na cestu 8/1976

Některé své fotografie začal dávat do masívních rámů a prodávat je jako obrazy v prodejnách Díla. Po dohodě s Ladislavem Postupou začal také využívat jeho metodu a začal lepit fotografie na pevné desky. Vše musela ale schvalovat všemocná komise Svazu českých výtvarných umělců v Praze, kam musel tato svá díla vozit. Ne vše bylo přitom schváleno, ne vše bylo jako umělecké dílo pochopeno a doporučeno k prodeji.

Jan Pikous se stále cítil jako umělecký fotograf, nechtěl skončit jako mnoho komunálních fotografů živících se fotografováním svateb a dětí ve škole. Některé i dobře honorované zakázky dokonce odmítal s tím, že tohle on nefotí. Stále cítil v sobě především výtvarné cítění, čistá komerce ho nikdy nezajímala.

Jako milovník hudby uvítal možnost fotografovat obaly na gramodesky. Pracoval pro všechny naše tehdejší gramofonové firmy (Supraphon, Panton i Opus). Protože se jednalo většinou o vážnou hudbu, fotografoval většinou zátiší s přírodními motivy, případně používal i barevné subjektivní fotografie.

Obaly gramofonových desek

Svých největších komerčních úspěchů dosáhl při fotografování motivů využitých pro tisk kalendářů. Pracoval tak pro Obchodní tiskárny Kolín. Jeden z prvních kalendářů je z roku 1975, jsou v něm použity černobílé fotografie, často ještě z jeho starší tvorby z doby existence Studia výtvarné fotografie. Je v něm ale možné nalézt již i moderní zátiší, kterým se začal následně věnovat více a soustavněji.

Další kalendáře byly již barevné. Mimo kalendářů byly fotografie použity také často pro tisk velkých plakátů a pohlednic.

Kalendáře pro roky 1983, 1986, 1984

Při fotografování zátiší využíval Jan Pikous mimo jiné i své záliby ve shromažďování různých lahví, lahviček a dalších ozdobných artefaktů. Komponoval je v různých prostředích ve formě zátiší. Využíval přitom své znalosti podnikového fotografa (kdy fotografoval výrobky z plastů). Nepracoval přitom v ateliéru, naopak se snažil využívat přirozené prostředí i osvětlení.

08. Barevný svět fantazie a zátiší

Komerční tvorba, kdy musel Jan Pikous pracovat již barevně, jej ovlivnila následně i v jeho volné tvorbě. Začal tvořit barevně i do té doby pouze černobíle vytvářenou subjektivní fotografii. Barva mu dala další výrazové možnosti, jak zobrazit svůj svět fantazie. V osmdesátých letech začal proto přecházet postupně k barevnému zpracování.

12 Krajina s křišťálovou koulí (barevně)

Vracel se ke svým původním motivům, tentokrát již v barevném podání. Jeho ideou byla i v barevné fotografii tvůrčí autoreflexe, kdy ztrácí zobrazovaná skutečnost svůj původní význam a stává se metaforickým tvarem. Byl přesvědčen, že tato metoda přesně odpovídá jeho tvůrčímu záměru. Barevným zpracováním si vytvořil větší prostor pro variace struktur a přírodních motivů, kdy se nosnou ideou staly představy jdoucí mimo realitu, zacházející do sfér téměř mimo médium fotografie.

Přechod k barvě znamenal nejen nové možnosti, zejména ale také nový styl práce. Doposud, při fotografování na formát 6x6 centimetrů (Praktisix) neznal předem konkrétní cíl. Ten přicházel teprve při montáži negativů. Nově začal fotografovat na formát 6x9 centimetrů (Mamiya Super 23), jeho tvorba začala být zaměřena na konkrétní cíl. Větší formát také umožňoval snadnější montáž negativů na sebe. To mu dovolovalo vytvářet dosud neproveditelné obrazy. A to dokonce, i když pracoval s barevnými diapozitivy, jejichž zpracování neměl možnost nijak ovlivnit. Navíc, na zpracování musel čekat vždy dlouhé dny, než mohl vidět výsledný obraz. Manipulací s negativy vytvářel své představy, které nebylo možné v realitě nafotografovat.

Při barevném zpracování neměl Jan Pikous možnost zpracovávat si sám filmy a fotografie, byl závislý na zpracování v laboratoři. To mu však umožňovalo věnovat více času fotografování, nemusel přitom ztrácet čas ve fotokomoře. I bez dnes používaného digitálního zpracování začal dosahovat v té době nových možností.

V dalších letech se přestával postupně věnovat subjektivní fotografii a začal se více zaměřovat na fotografování zátiší. Vzorem se mu stala zátiší Josefa Sudka, která však fotografoval barevně. Vzhledem k tomu, že byl sběratel starožitností a jiných drobných starožitných artefaktů, měl doma stále k dispozici mnoho předmětů vhodných pro tvorbu svých zátiší. Dodnes jsou stěny jeho bytu v Liberci zastavěny různými lahvičkami, vázami a budíky.

Zátiší začal Jan Pikous fotografovat, protože v něm chtěl vyjádřit svou lásku k věcem, byť by to byla pouze torza nalezená někde na smetišti. Jeho cílem bylo zdůraznit smysl pro krásu hmoty a barvy lidského výrobku. Hledal v seskupení předmětů lyrický, nostalgický nebo hloubavý náboj. Hledal tedy, jak on tvrdí, větší účinek srdce než rozumu.

Fotografování zátiší přineslo Janu Pikousovi výhodu v tom, že již nemusel tahat své těžké vybavení ven do přírody, mohl pracovat v pohodlí domova. Místo toho ale musel začít tahat v batohu plno různých krámů ze skládek, vetešnictví a burz, které potom doma fotografoval.

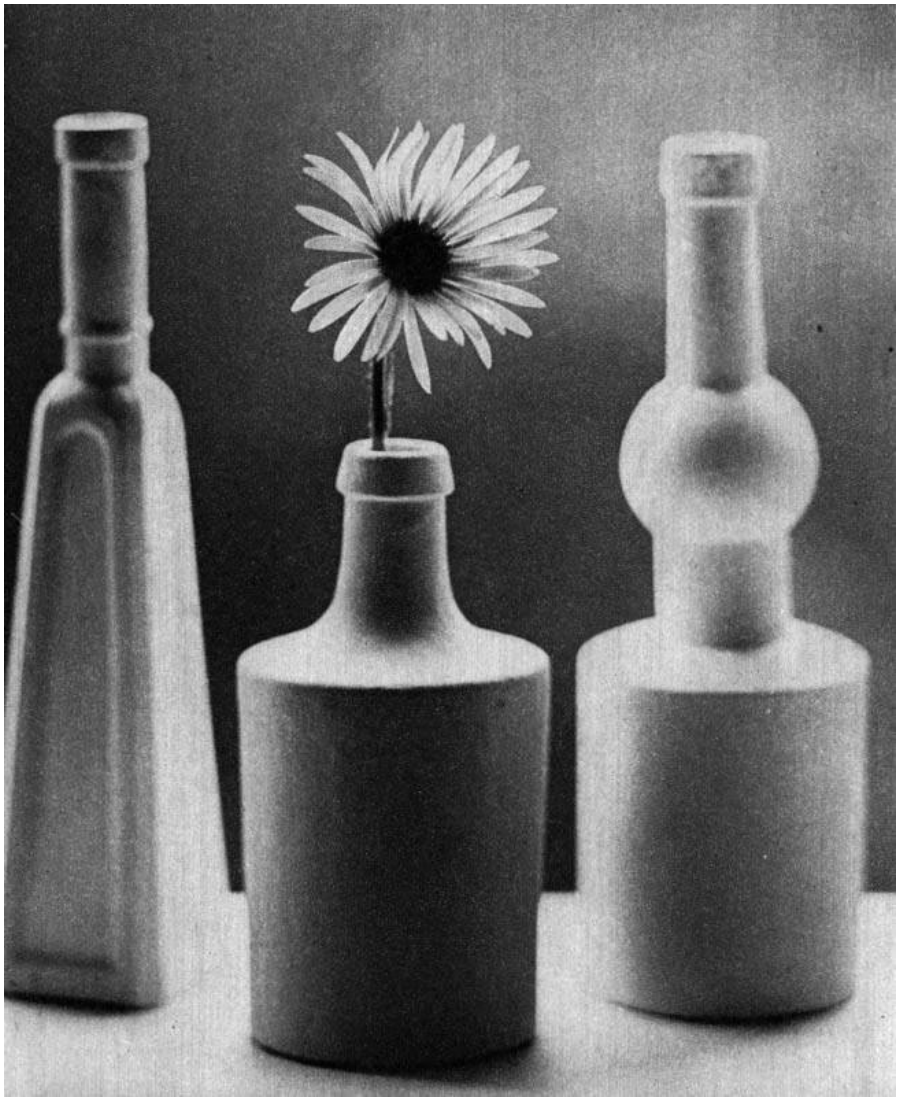

13 Zátiší (použito v kalendáři pro rok 1975)

09. Japonské úspěchy

Mnoho fotografů považuje za dostatečné, když se dokáží proslavit jen v zemi, kde žijí. Tvorba Jana Pikouse možná není u nás nijak výrazně známá, přesto však dokázal zaujmout svými fotografiemi i japonské publikum.

Zásluhu na tom má zejména jeho výstava Subjektivní fotografie, která se konala v libereckém Severočeském muzeu v roce 1990. Tam mohl Jan Pikous vystavovat poprvé po pádu komunismu zcela samostatně. Po mnoha letech měl tak možnost ukázat, že jeho úspěchy z šedesátých let nebyly náhodné, že se i nadále vyvíjel. Změnila se doba, změnil se režim, změnil se i styl fotografií Jana Pikouse. Nyní to byly barevné subjektivní fotografie, vycházející často z jeho zátiší. S dosavadní komerční tvorbou fotografií do kalendářů se to však nedalo nijak srovnávat.

Výstavu navštívil i dávný Pikousův přítel Zdenek Spěvák, který žil po roce 1968 v Kanadě. Doprovázela ho japonská historička umění, Hiroe Naito. Té se vystavené fotografie plné jemného umění zalíbily natolik, že se rozhodla vystavit je i v Japonsku. Snad proto, že Pikousovy subjektivní fotografie jsou pro japonskou duši plné křehké krásy, kterou u jiných českých autorů nenašla.

První výstava v Japonsku se konala v říjnu 1992 přímo v centru Tokia, ve výstavní síni Kyosera Contax umístěné na hlavní Tokijské třídě Ginza. Ta patří k největším a nejznámnějším světovým bulvárům. Vystaveno bylo 62 barevných fotografií vytištěných na cibachromu. Fotografie byly adjustovány v hlubokých bílých paspartách v hliníkových rámech. Každá fotografie

byla samostatně nasvícena stropní lampičkou. Pro Jana Pikouse to musela být po mnoha letech, kdy nemohl samostatně vystavovat své fotografie, určitě velmi významná událost. Na svou japonskou premiéru byl pozván, cestu i pobyt platila Hiroe Naito.

Na vernisáži výstavy bylo přítomno mnoho lidí z oblasti fotografie a umění. Přišel například i šéf nakladatelství Asahi Camera (prestižní vydavatelství fotografických magazínů), které před výstavou otisklo čtyři z vystavovaných fotografií. Dále přišli i vydavatelé dalších nakladatelství, zástupce japonské rozhlasová stanice v Tokiu, samozřejmě také mnoho fotografů amatérů i profesionálů. Všichni měli zájem vidět fotografie vzniklé pro ně v dosud neznámé zemi.

Na výstavě bylo popsáno několik návštěvních knih. Tu první si Jan Pikous dodnes uschovává jako vzácnou relikvii, i když zápisům v knize nemá možnost porozumět. Přesto mu zápisy odzadu dopředu, odleva doprava, odshora dolů dodnes připomínají vzácné chvíle strávené v daleké zemi vycházejícího slunce, která byla schopna ocenit jeho schopnosti více, než země odkud pochází.

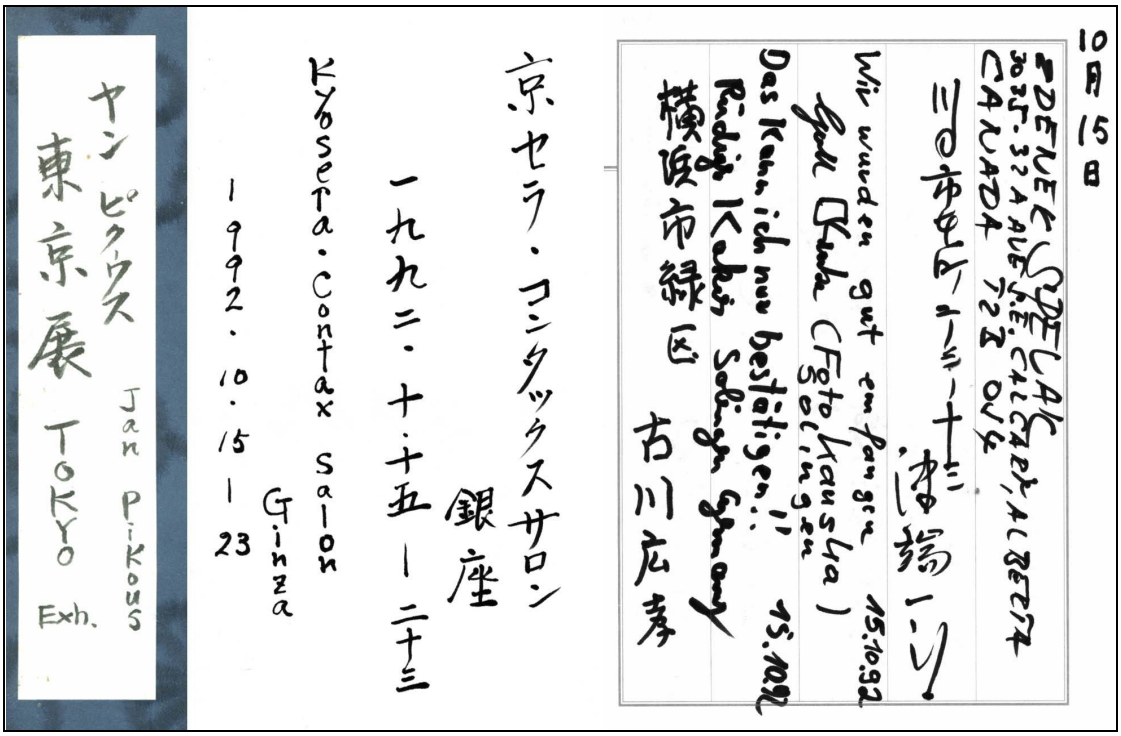

Zápisy v návštěvní knize na výstvě v japonském Tokiu (1992)

Pro Jana Pikouse byla výstava v Tokiu vyvrcholením jeho tvorby. Bral to jako satisfakci za dlouhá léta, kdy neměl možnost opravdu svobodně vystavovat výsledky své práce. Výstava sice nebyla prodejní, přesto bylo několik fotografií na výstavě prodáno. Jan Pikous si jasně uvědomoval, že výstava přišla pozdě, že již nedokáže ovlivnit jeho další tvorbu. Kdyby se dostavil takový úspěch před dvaceti, třiceti lety, bylo by určitě možné toho dále využít.

Zážitky o tom, jak se dokázal prosadit doslova českej Honza až v dalekém Japonsku jsou popsány podrobně v jeho první knize Od pazderny po Tokio, která byla vydána v roce 1994.

Tokijskou výstavu následovaly další výstavy ve městech Nagoya (1992, 1995, 1996, 1999), Kobe (1993, 2004) a Ashiagawa (1994). Možná by se proto dalo říct, že Jan Pikous je v Japonsku znám více, než u nás doma. Pro něj to je určitě velké ocenění jeho práce. Přišlo však pro něj příliš pozdě.

Na výstavy reagoval živě i místní japonský tisk. Například deník THE KOBE SHINBUN zveřejnil dne 7.5.1993 článek, ve kterém se o Janu Pikousovi a jeho výstavě píše: „Jeho subjektivní styl ve fotografii překonal limit realismu, který byl v komunistickém režimu potlačován.“

93年(平成5年)5月7日 金曜日 神戸新

ヤン・ピクウス写真展

弾圧の時代耐え抜き イマジネーション追求

関西では初

きょうから神戸で

弾圧の時代を耐え抜いてひたすら自己のイマジネーションを追求し続けてきたチェコの写真家、ヤン・ピクウス氏の作品展が、きょう七日から十八日までJR神戸駅南地下街のデュオ・ぎゃらりーで開かれる。名付けて「魂と内なる創造」。氏の仕事に共感した人々のヒューマンなリレーで実現する、関西では初めての展覧会だ。

ヤン・ピクウス氏は一九二九年生まれ。現在はプラハ北方の都市リベレツに住みながら、フリーの写真家として芸術写真、インテリア装飾、書籍の挿画写真などに活躍している。しかしリアリズムの制約を超えて主観性に新しい道を追い求めてきたその作風は、東欧革命前の旧体制下で自由な発表を妨げられ、弾圧は四十年にも及んだという。

名古屋市在住の音楽家、内藤弘江氏と知り合ったことから、内藤氏の奔走で昨年、日本での初個展が東京と名古屋で実現。神戸市では海文堂書店社長の島田誠氏の努力で開催にこぎつけた。神戸の市民メセナ「JUNKO基金」も支援するほか、会期中の会場の世話は内藤氏の出身大学、神戸女学院の友人たちがボランティアを買って出る。

ヤン・ピクウス氏は、人間の才能の中で最も価値あるものは知性ではなく感じる心（イマジネーション）だというソフォクレスの言葉を座右銘にしているようで、「見る人の想像力をかきたてることが、私の仕事だ」と自己の活動を位置付けている。そのためには、作家の意図と全く違う解釈が作品に与えられても、一向に差し支えないとさえ言い切るのである。

神戸での展覧会はピクウス氏にとって大きな感激のようで、「このカオス（混とん）の時代に、こんなにも心の広い人たちがいるとは、私には信じられないほどだ」という趣旨の礼状が島田氏のもとに届いている。

ヤン・ピクウスの写真作品

10. Literární tvorba

Jan Pikous není jen fotograf a výtvarník. Je to člověk, který dokáže převést své vidění do fotografie, je to ale také člověk, který dokáže převést na papír své myšlenky a sny.

„Jsem si plně vědom, že ne všem čtenářům se budou mé texty a fotografie líbit – ostatně to není ani možné. Postačí mi ale, když někoho potěší, pohladí po duši a umožní mu vidět některé děje a věci, které nám mnohdy unikají pro hektický běh současné doby. Byl bych velice šťastný, kdyby se tenhle zámysl alespoň trochu vyplnil..." Těmito slovy zdůvodnil své psaní Jan Pikous v knize Velebení a hořekování vydané v roce 2000.

Jaromír Typlt (vedoucí liberecké Galerie U rytíře, dříve Malé výstavní síně) o Janu Pikousovi tvrdí, že si tím svým psaním možná trochu ubližuje. Že by se měl snažit být viděn hlavně jako fotograf. Podle mého názoru dodává psaní Janu Pikousovi možnost vyjadřovat své pocity stejně jako fotografování. Psaní i fotografování je pro něj důležité, dává mu možnost vyjádřit své myšlenky.

14 Nesourodý dialog

10.01 – Od pazderny po Tokio

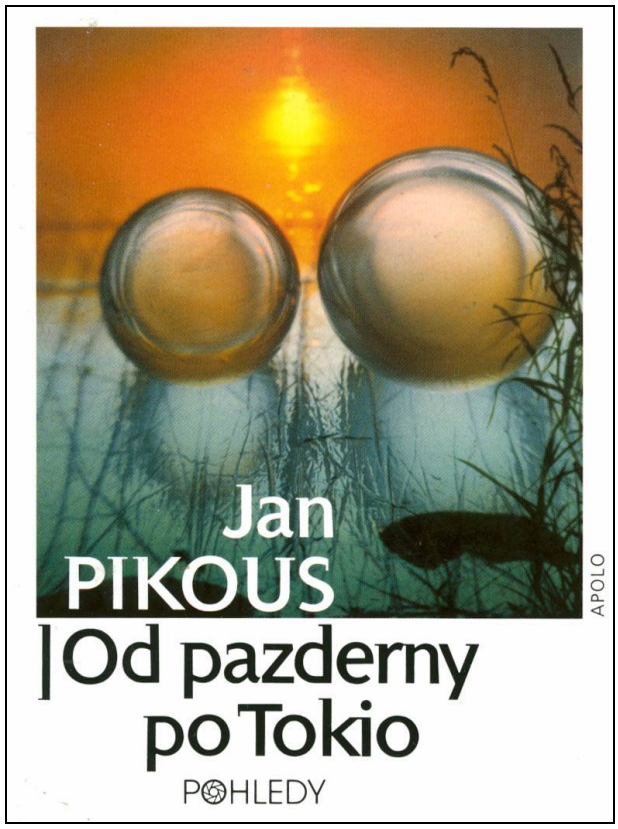

Drobná malá knížka, téměř kapesního formátu. Nejsou v ní žádné fotografie (kromě těch dvou barevných na obálce). Místo toho ale obsahují životní příběh obyčejného člověka. Příběh o tom, jak může proniknout běžný český fotograf se svou tvorbou až do dalekého Japonska.

Do Japonska se dostal Jan Pikous především díky Japonce Hiroe Naito, která viděla v roce 1990 jeho výstavu v libereckém muzeu. Rozhodla se ji ukázat i v Japonsku. Dalším, kdo výstavě velmi pomohl, byl Zdeněk Spěvák, dávný přítel Jana Pikouse. Ten žil původně také v Liberci, po roce 1968 však emigroval do Kanady.

V knize popisuje Jan Pikous své dojmy, dalo by se říct vesničana, který se dostane do města. Jak také jinak porovnat pro něj známý Liberec s velkým a zcela odlišným Tokiem? Navíc s velmi rozdílnou kulturou, s jiným charakterem lidí, se zcela odlišnými zvyky. Kniha vypráví pohádkové téma, jak se dostal Český Honza do světa. Nebyla to však pohádka, ale skutečnost. Důležité je, že zápisky v knize popisují zajímavým stylem průběh nejen vernisáže a výstavy fotografií, ale také celý pobyt Jana Pikouse v Japonsku.

Knihu vydalo nakladatelství Apolo Pardubice v roce 1994 v nákladu 500 výtisků v kapesním formátu 11 x 14,5 centimetru, obsahuje 62 stran, cena nezjištěna.

10.02 – Ze zápisků a fotografování v jižních Čechách

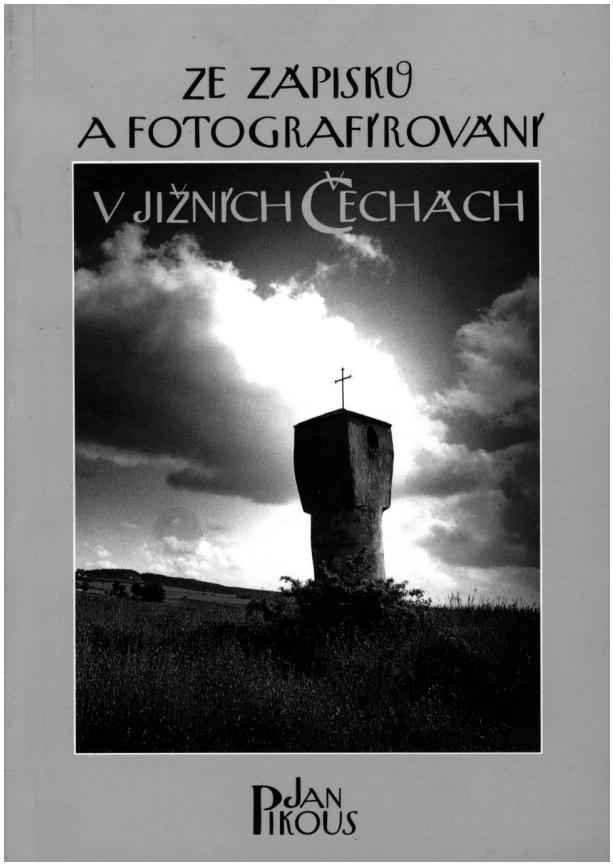

Cesta poutníka krajinou. Tak by se dala ve zkratce charakterizovat tato kniha, ve které popisuje Jan Pikous své putování jihočeskou krajinou. Putování, při kterém nejen fotografuje malebná zákoutí svého rodného kraje, ale i poutavě a ze srdce o něm vypráví.

Text knihy byl původně publikován na pokračování v jihočeských Milevských novinách pod názvem „Ze zápisků a fotografování pěšáka Pikouse po jižních Čechách". Jižní Čechy jsou rodný kraj Jana Pikouse a stále se do něj rád vrací. Jako by tím chtěl kompenzovat své přesídlení do severočeského Liberce, kam odešel po studiích za prací. V zápiscích popisuje Jan Pikous obyčejnou lidskou mluvou svéráznost venkovských lidí, jejich charakter a filozofii. Současně popisuje krajinu, kudy putoval s těžkým batohem plným fotoaparátů. V knize jsou také obsaženy jeho osobní prožitky a dojmy. Viz například text, ve kterém popisuje eufórii, se kterou často při svém putování fotografoval:

„A pak se nebe zachmuřilo. Abych si zachoval odvahu jít proti živlům, dal jsem si v konzumu dvě piva. A hle – euforie byla nabuzena a já srdnatě vykračoval do kopce přímo proti kostelu v Záblatíčku; kolem mne bylo všechno takové děsivě krásné: bílý kostel s bílou hřbitovní zdí a černým pozadím hrozivých mraků. Vůkol ticho, ni ptáčka hlas! I křičel jsem do toho ticha, do té krajiny a do těch mraků: „Ať žije Cézanne!" a zuřivě mačkal spoušť aparátů! Byl jsem si dobře vědom, jak hazarduji s diafilmy (úzkoprofilovými; navíc jedno smáčknutí mě přišlo takřka na 10 korun), ale nedbal jsem tohoto hazardu, přede mnou byla impresivní kulisa fantastických

barev – co mi bylo, nyní, do toho, že házím peníze do krajiny, aniž bych věděl, co z toho bude... Vyhazuji peníze? Kdoví? Proč se neosvobodit – a také jako třeba ten Cézanne – v době ostrého vidění, od hmotných věcí a statků, a nezachytit bezprostřední dojmy, i když zítra půjdu žebrotou."

Mimo textů jsou v knize také publikovány fotografie z jihočeské oblasti, na kterých jsou zachyceny štíty chalup, brány statků, boží muka, kříže a jiné stavby lidové architektury.

Kniha byla vydána vlastním nákladem v roce 1998 ve formátu 12,5 x 17,5 centimetru, obsahuje 48 černobílých fotografií na 110 stranách, běžná cena 115,- korun.

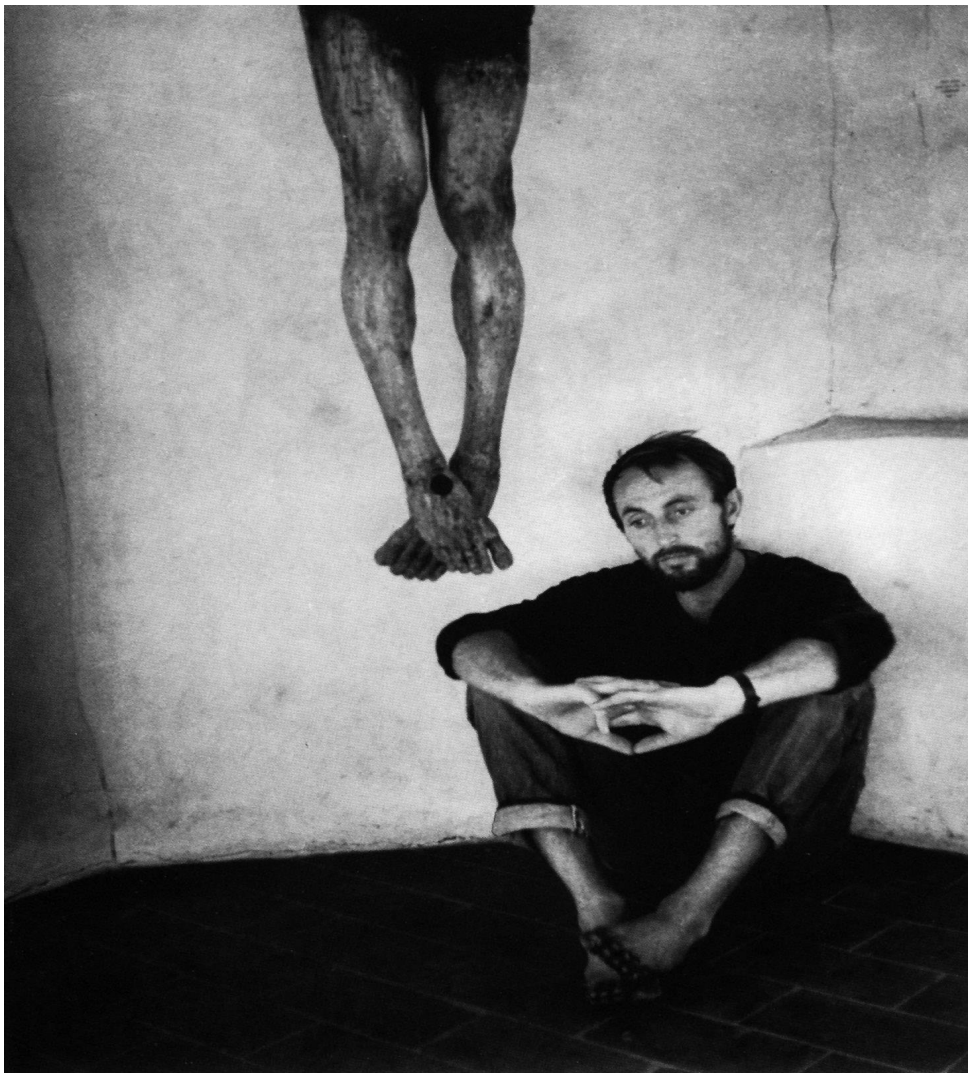

15 Přemítání (1967)

10.03 – Velebení a hořekování

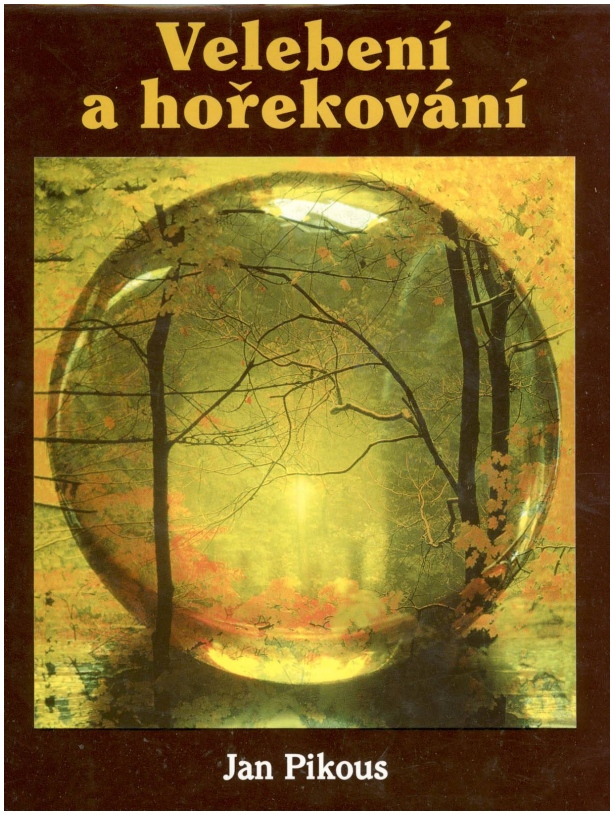

Velebení a hořekování, to jsou svým významem dva zcela protichůdné pojmy. Stejně jako tato kniha fotografa, která obsahuje mimo fotografií navíc i poměrně velké množství jeho textů. Jan Pikous takovou cestu prezentace své práce zvolil. Ke svému nezvyklému řešení má na úvodu knihy následující vysvětlení:

„Nakladatelství mi původně nabízelo vydání fotografické monografie. To je sen mnoha tvůrců a těžko se odmítá. Znamenalo by to ovšem podstatnou redukci textu. Po bolestném rozhodování jsem nakonec zvolil tuto variantu, protože chci vypovídat nejen o svém výtvarném vidění, ale popsat i vlastní radosti a trápení, nálady a přemítání. A jsem si jist, že tímto spojením fotografie a vyprávění lépe vykovám ten vzácný klíč do zámků duší citlivých a vnímavých lidiček."

Velebení a hořekování není běžná fotografická kniha. Je to však kniha, která obsahuje mimo esejů a fejetonů Jana Pikouse i velmi kvalitní soubor jeho fotografií. Podtitul publikace „Příběhy a vyprávěnky fotografa" je proto velmi výmluvný. Pikous v knize „nehořekuje" nad nějakými životními problémy. Vzpomíná v ní na své mládí a na začátky fotografování, nevynechal dokonce ani erotické chvilky se svými některými modelkami. Vzpomíná také na vynucený odchod na volnou nohu počátkem sedmdesátých let spojený s následnými existenčními problémy. Přesto se můžete začíst do textů, kde nehořekuje nad svým osudem, jen se snaží vidět život kolem sebe po svém. A to jak textem, tak i

ve fotografiích. Fotografická část knihy navíc podává základní představu o uměleckém směřování Jana Pikouse v období šedesátých až osmdesátých let.

V souvislosti s knihou vyvstává otázka, zda má význam publikovat v knize fotografií i texty jejího autora. Dle mého názoru to má v tomto případě velký význam. Osobně nemám rád, když se musí k fotografiím podávat vysvětlující text, aby mohl divák fotografii pochopit. Na druhou stranu jsem rád, když mám možnost poznat autora fotografií i jinak, než jen podle toho, jak na mě působí jeho samotná fotografie. Rád proto chodím například na vernisáže výstav, abych měl možnost seznámit se s autorem fotografií i z lidské stránky, abych pochopil důvody, které ho vedly k tomu, aby nafotografoval zrovna to, co předkládá svým divákům. A právě takové jsou i texty Jana Pikouse zveřejňované v jeho knihách. Nevysvětlují, co je vidět na fotografiích. Popisují a vykreslují spíše myšlení autora, pohnutky, které jej vedly k tomu, aby stisknul spoušť aparátu.

Kniha byla vydána vlastním nákladem v roce 2000 ve formátu 19 x 21,5 centimetru v pevné vazbě, obsahuje 35 černobílých a 25 barevných fotografií na 144 stranách, běžná cena 256,- korun.

16 Minulost (1974)

10.04 – V sandálech za emigrací

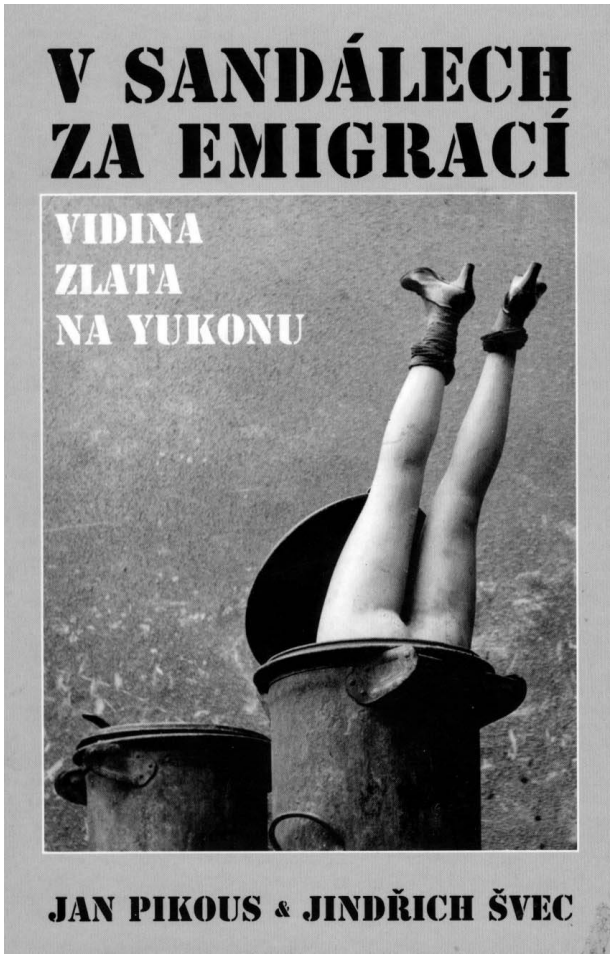

Pro mnoho tvůrčích lidí byl rok 1968 velmi významný. Mnozí z nich cítili, že možnost změny k lepšímu jim uniká. Někteří z nich to řešili emigrací na západ. Věřili tomu, že tím dosáhnou větší svobody. Že budou mít v cizině větší možnost se svobodně vyjadřovat, svobodně žít. Ne každý ale byl tak duševně silný řešit vše takto rázně a radikálně. Své osobní zkušenosti s emigrací popisuje Jan Pikous v knize V sandálech za emigrací, která byla vydána v roce 2005 v nakladatelství BOR z Liberce.

Emigrace, to je cesta do neznáma bez návratu. Cesta s vědomím, že už možná nikdy neuvidíte své blízké, své přátele. Cesta, která změní celý život. Lidé, kteří se na takovou cestu vydali, s tím museli počítat. Na takovou cestu se vydal v květnu roku 1969 Jan Pikous. Do batohu dal, jak píše „nejnutnější prádlo, fotoaparáty a spacák. A dvě kila čabajky koupené jako nedostatkové zboží.". Za emigrací se vydal se svými dalšími třemi přáteli. V tom rozhodujícím okamžiku ale couvnul. Vrátil se zpět domů a třicet následujících let za svou volbu trpěl. Byl vyhozen z práce, živořil potom na volné noze jako fotograf. Když navíc v roce 1971 odmítl jít k volbám a srazil ze schodů volební komisi, vyhodili jeho syna ze školky.

Drobná kniha V sandálech za emigrací je tvořena ze dvou částí. V první popisuje Jan Pikous svou krátkou a neúspěšnou cestu k emigraci zakončenou brzkým návratem domů. Texty jsou doplněny černobílými fotografiemi Jana Pikouse. Ve druhé části nazvané Vidina zlata na Yukonu popisuje své zážitky s emigrací

Jindřich Švec, přítel Jana Pikouse. Ten v emigraci skutečně zůstal. V knize popisuje své zážitky z putování po Aljašce v roce 1981. Domů do Československa se však již nikdy nevrátil, tragicky zahynul v roce 1982.

Kniha obsahuje dva samostatné příběhy, dva různé lidské osudy. S fotografií nemají na první pohled nic společného. Je možné se v nich seznámit s tím, jak vnímal v té době okolní svět Jan Pikous. Je možné se v nich ale jen tak mezi řádky také dozvědět o tom, jak je svázán se svými rodnými Čechami, se svými přáteli. Proto také zvolil místo emigrace raději návrat domů. A to i přesto, že několik jeho dobrých kamarádů v emigraci zůstalo.

Knihu vydalo nakladatelství BOR v roce 2005 ve formátu 12 x 17,5 centimetru v pevné vazbě, obsahuje 18 černobílých fotografií na 144 stranách, cena nezjištěna.

17 Monstrum (1968)

10.05 – Pozvánka k přemítání

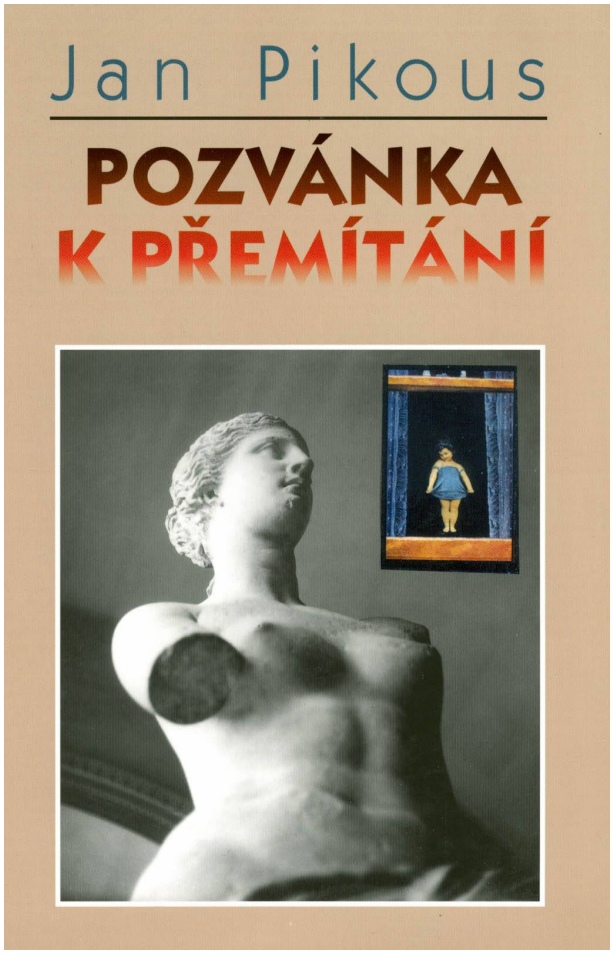

Ačkoliv Jan Pikous již nyní aktivně nefotografuje, má zájem se i nadále veřejně prezentovat něčím novým. A jak už to často v takových případech bývá, využil své staré fotografie k sestavení koláží. Výsledkem byla nejen výstava ve fotokavárně Malé výstavní síně v Liberci v roce 2007, ale i tato kniha obsahující i další vytvořené koláže.

Jan Pikous využíval již v minulosti často skládání negativů k vytvoření svých subjektivních fotografií s novým významem. Nyní však začal kombinovat své fotografie s dalšími různě sestřihanými artefakty dokumentů a novinových výstřižků. Přestože jiné podobné práce vznikají často sestavováním cizích obrazů, Jan Pikous vycházel ze svých fotografií. Ty doplňoval navíc často dokumenty, ke kterým má osobní vztah. Vznikly tak koláže posouvající fotografie ke zcela jiným významům.

Kniha obsahuje opět i mimo koláží několik autorových textů a citáty různých osobností doplňující publikované obrazy. Tentokrát jsou však již na rozdíl od předchozích Pikousových knih pouze v zanedbatelné míře, je proto možné považovat tuto knihu za první Pikousovu monografii.

Pozorný divák nalezne v knize fragmenty dokumentů, které mají přímo osobní vztah k Janu Pikousovi. Je to například jeho propouštěcí list z armády (v hodnosti nadporučíka) nebo předvolání k soudu. Nalézt je možné dokonce list z pasu se

záznamem o přidělení devizových prostředků na měsíční cestu do Francie v roce 1969 dokládající autorovu snahu o emigraci.

Forma koláží, kdy Jan Pikous kombinuje své fotografie s dalšími prvky je pro něj ojedinělá. Přesto (nebo právě proto) může být pro diváky znalých jeho fotografického stylu dosti matoucí. Nemá totiž možnost vlastních představ doplňující shlédnutou fotografii. Místo toho jsou mu vnucovány přímo autorem koláží zcela jiné asociace.

Kniha představuje pro Jana Pikouse souhrn jeho vlastní filozofie, která musela ven. Jak on sám uvádí „Leželo to ve mně jako v koze. Potřeboval jsem prostě vyjádřit své vnitřní pocity." Kniha vznikla poměrně rychle, zhruba za tři měsíce. Mnohem těžší však bylo nalézt nakladatele a knihu vydat. Snad proto vyšla nakonec kniha pouze ve vlastním nákladu ve spolupráci s Kalendářem Liberecka.

Zajímavostí je, že křest knihy proběhl v prosinci roku 2007 na vernisáži výstavy Jana Pikouse, kde byly vystavovány jeho černobílé subjektivní fotografie z šedesátých let. Tato výstava měla takový úspěch, že již za necelý rok byly některé z vystavovaných fotografií zveřejněny v nové knize (Subjektivní fotografie), v první opravdové monografii Jana Pikouse.

Kniha byla vydána vlastním nákladem v roce 2007 ve formátu 18 x 22 centimetru v brožované vazbě, obsahuje na 96 stranách 58 koláží, cena 130,- Kč.

10.06 – Subjektivní fotografie

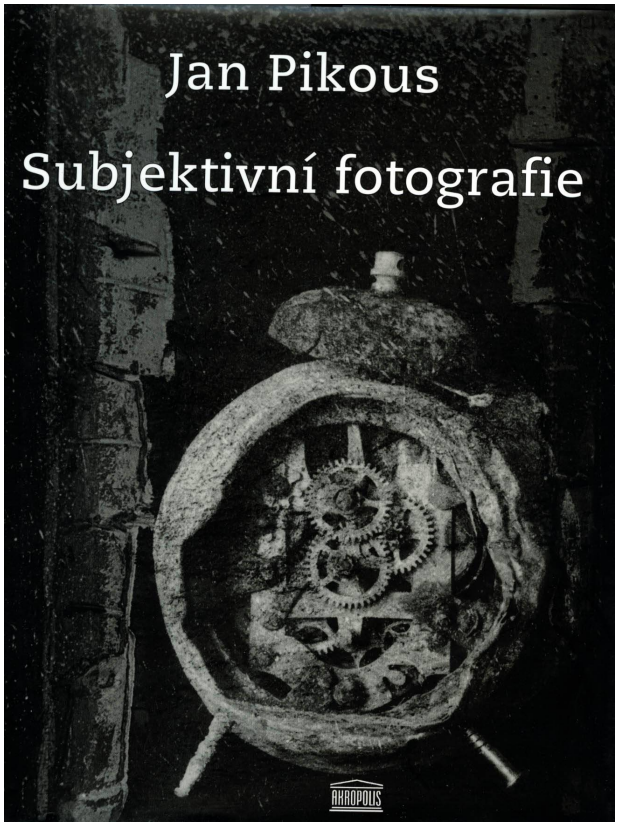

Kniha, na kterou čekali všichni obdivovatelé a příznivci Jana Pikouse. Na rozdíl od předchozích knih se jedná o klasickou monografii černobílých fotografií, které vznikly v šedesátých až osmdesátých letech minulého století. Fotografie jsou v knize doplněny předmluvou Jaromíra Typlta a rozhovorem autora fotografií se spisovatelem Janem Šebelkou. Alespoň takto měl možnost vyjádřit Jan Pikous své myšlenky a názory týkající se nejen na fotografii, ale i na svůj život.

Fotografie publikované v knize umožňují nahlédnout do zcela jiného světa, který bývá mnoha lidem nedostupný. Jan Pikous nám dává možnost nahlédnout prostřednictvím fotografií do vlastního světa, který dotváří změnou osvětlení a prolínáním negativů. Známou skutečnost mění aranžováním předmětů a vkládáním symbolů. Výsledkem jsou fotografie, které zachycují svět plný záhad a tajemna.

Své fotografie doplňuje Jan Pikous názvy, které dále rozvíjejí zobrazované fantaskní světy. Divák má proto možnost shlédnout Horizont zániku, Horizont osudového setkání, nebo například Horizont poslední naděje. Dále je možné se setkat s názvy Květy zla, Sabat krvepijců, Zahrada bez rozkoše, nebo Tvář krutosti. Zaznamenáme také Kyvadlo času, Neúprosnost času, nebo také Anděl času. Názvy fotografií jsou sice publikovány i v anglické verzi, postrádám však jakýkoliv další anglický text seznamující čtenáře knihy s autorem fotografií. Myslím si, že je to škoda. Kniha by tak mohla být vhodná i pro cizojazyčné čtenáře.

Monografie Jana Pikouse obsahuje fotografie, které vznikaly v období zhruba třiceti let. Je proto možné vysledovat změny autorova zaměření od prvotních surrealistických příznaků až k vzletnosti mocných symbolů. Fotografie tak zaznamenávají nejen dobu svého vzniku, ale i tajemství okamžiku.

Některé fotografie publikované v monografii jsou již známé z jiných knih, další jsou však publikovány poprvé. Kvalita některých z nich jako by právě tím zapomenutím někde v temné zásuvce ještě více nabyla na hodnotě. Stalo se tak proto, že Jan Pikous v nich sám cítil dávné časy, od kterých se chtěl odpoutat, tvořit jinak. Fotografie byly znovu vytaženy na světlo až při přípravě retrospektivní výstavy v Malé výstavní síni v Liberci.

Knihu vydalo nakladatelství Akropolis v roce 2008 ve formátu 17 x 22 centimetru v pevné vazbě, obsahuje 80 černobílých fotografií na 112 stranách, cena 169,- korun.

18 Zátiší s lahvemi (1971)

11. Meditace o zátiší

Jan Pikous je člověk, který se nerad hrabe ve své minulosti. Často mě odkazoval na to, že vše o něm je prý již uvedeno v jeho knihách. Přesto se mi ale nakonec podařilo nahlédnout do jeho bohatého osobního archívu, ve kterém jsem nalezl doslova poklady. Mimo jiné například i útlou složku nadepsanou „Meditace o zátiší". Zpozorněl jsem, protože například už i František Drtikol se věnoval budhismu a meditaci. Otevřel jsem složku a nalezl v ní plno papírků různé velikosti. Na každém z nich byla zapsána nějaká podnětná myšlenka. Zápisky proto opravdu vyjadřují stav lidské duše. Zápisky informující o tom, jaké myšlenky napadaly Jana Pikouse v průběhu jeho fotografování. Mnohé jsou doplněny datem, některé z nich dokonce i časem zápisu. Nahlédněte proto také i vy do jeho zápisků, uvidíte jaké myšlenky se mu honily hlavou při jeho fotografování:

Zátiší má v sobě jakýsi fetišismus, který nám připomíná některé věci ve spojitosti s někým či něčím milým. Ale tvorbou zátiší nezřídka hledáme i jakési útočiště v extázi moderní civilizace.

10.4.1984: V těchto dnech jsem úplně – dobrovolně! - izolovaný, nemám čas ani na jídlo ani na pití, telefony neberu, nikomu neotvírám, i kdyby se uzvonili (kdo to tam asi je?), neznám pojem času, potím se zvláštním potem, hekám a vzdychám a – a spěchám, spěchám, šílím po nové kompozici, po novém zátiší! Jsem jak natažený pero od budíku – pořád dál a dál tvořit! Jak snadné je mačkat spoušť v terénu při fotografování krajiny!

Po takové horečné práci v ateliéru ležím pak naznak na pohovce, mlčím, nechci nic vidět nic slyšet, ani mluvit se mi nechce, ani nic vědět či poznat....Jsem příliš vyčerpán. To je ta oběť tvorby! Ale přináším ji rád, jako ten lovecký pes v bažině. Ba přímo po takové oběti prahnu – navzdory všemu. Asi jsem po téhle stránce pěkně praštěnej...

Léto 1985: Jeníku Reichu, tobě se snadno černobíle fotografují všechny ty kouty s pavučinami, venkovských síní a předmětů v příšeří tmy a malého světla. Ale zkus tohle přivést do barvy! A aby to navíc nebylo odpudivý (u barvy to snadno ztratí tu romantiku) a mělo to v sobě i náboj estetiky. V tom je celá ta moje potíž a nesnáze, se kterými se u barvy setkávám. A ještě něco – všechny ty dias jsou velice nákladný – a pak – ta potíž s jejich uplatněním!!!

Jó, za svobodu se vždycky platí. Zatímco jiní makají na dobře dotovaných zakázkách jen se z nich kouří – ale žijí si v naprostém komfortu, který u nás lze mít – tak já za ten svůj „útěk" do ticha ateliéru nebo do polí platím cenou chudoby: budu mít, kvůli tomu pozorování oblaků nad mou hlavou a starožitností u nohou – vždy prd! Je tedy otázkou nátury a filosofie člověka, co si vybere a přijme.

Když jdu krajem, když se dívám na nějakou hezkou věc či dílo umělce, když poslouchám vítr či hezkou muziku – vždy u toho tvořím, komponuji zátiší – vždy totiž zde mluví mé srdce!

Co bych já dnes, kromě barevné krajiny na dias, fotografoval v terénu? Vždyť když se tak venku kolem sebe dívám, kalého nic nevidím. Ještě že mohu tvořit zátiší doma. Tam na mne mlčenlivě a věrně čekají věci, abych je oprášil a vdechl jim život...

Rok 1986 – A proč pořád ty zátiší? Protože člověk touží po soukromí, pudově cítí potřebu být v určitých chvílích sám a mít pocit, že všechno kolem je pro něho intimní, teplé a přátelské. A tyhle pocity pohledy na zátiší vyvolávají...

13. dubna 1984 (11.10 hod.) konstatuji: vždycky jsem toužil abych mohl být blízko Sudkovým fotografiím. Dneska - nad kalendářem Romantických zátiší 1986 – mohu prohlásit: v barvě jsem panu Sudkovi zcela rovnoplatným (on fotografoval černobíle – což je lehčí.)

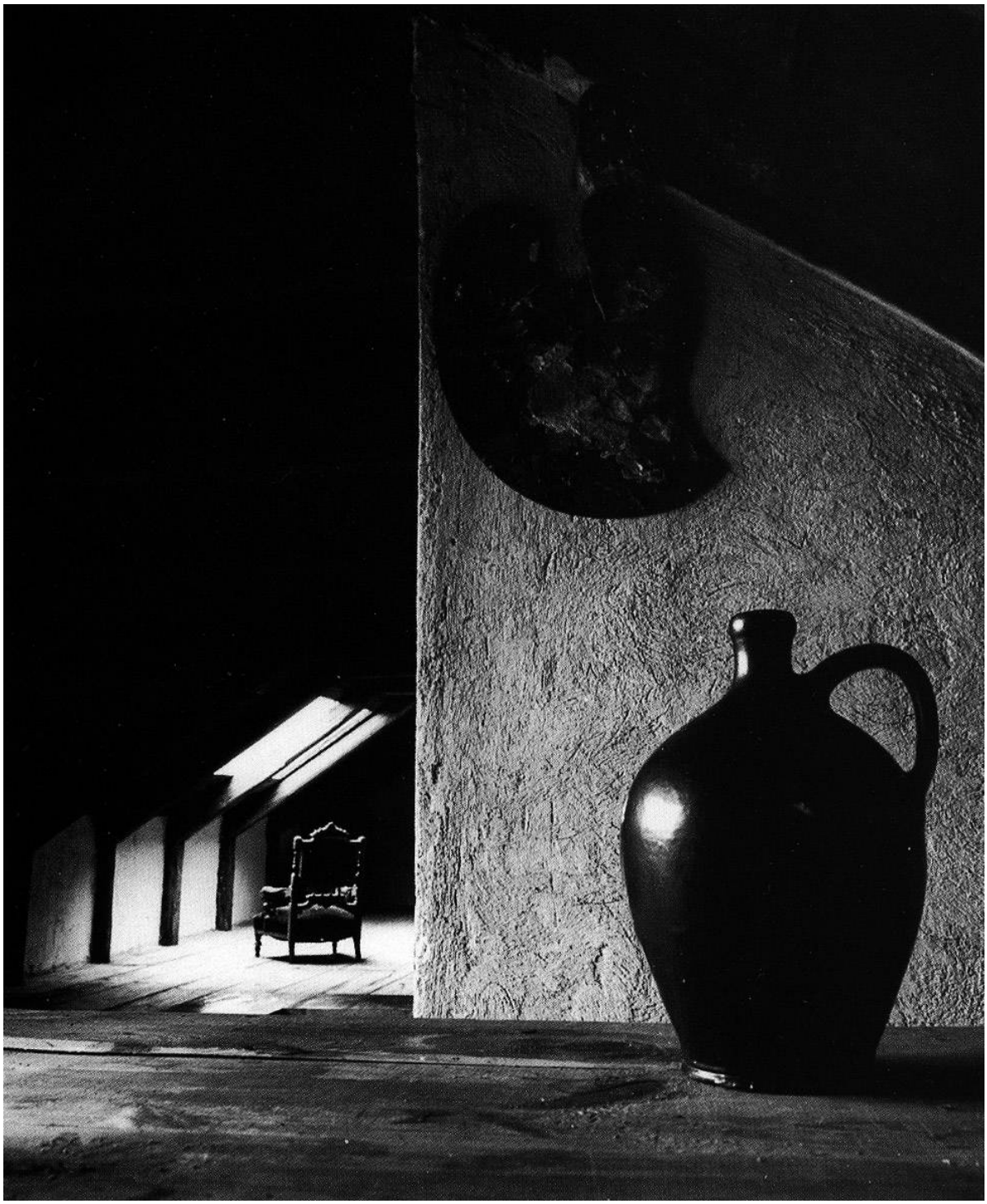

19 Ticho (1980)

12. Zhodnocení díla Jana Pikouse

Jan Pikous zasvětil značnou část svého života fotografii. Ačkoliv fotografii nikdy na žádné škole nestudoval, dokázal se prosadit jako samostatný profesionální fotograf. Přesto se i nadále věnoval své volné tvorbě, která jej vnitřně dokázala uspokojit mnohem více než práce na zakázku.

Zejména v šedesátých letech v době existence Studia výtvarné fotografie v Liberci dokázal tvořil fotografie, které je možné pokládat i dnes za velmi významné. Stejně tak dokázal fotografovat na vysoké úrovni i v následujících sedmdesátých a osmdesátých letech, kdy se však musel již věnovat navíc i komerční tvorbě. Jeho fotografie z uvedené doby i nyní obsahují velké napětí a stále si zachovávají jednotný výtvarný názor subjektivní fotografie.

To ostatně dokládá Pikousova monografie Subjektivní fotografie vydaná v roce 2008. Je v ní publikováno osmdesát černobílých fotografií z období šedesátých až osmdesátých let. I v dnešní době, po tolika letech se jedná o fotografie, které nutí i dnešního diváka k zamyšlení, k pozornému prozkoumání jejich obsahu. Svět fantazie Jana Pikouse zobrazovaný v jeho fotografiích je stále pro své diváky přitažlivý.

20 Květy zla (1969)

Za své fotografie otištěné v mnoha časopisech a vystavené na mnoha výstavách byl Jan Pikous mnohokrát oceněn na různých soutěžích. Mimo jiné získal například bronzovou medaili na mezinárodní přehlídce fotografií v Honkongu.

Následující sedmdesátá a osmdesátá léta poznamenaná komunismem byla pro Jana Pikouse dobou značného útlumu. Vzhledem ke své vznětlivé povaze a svým ideologickým názorům, byl vyhozen z práce a neměl již tolik možností prezentovat na veřejnosti svou volnou tvorbu. Ačkoliv například v roce 1975 spoluzakládal Malou výstavní síň v Liberci, samostatně v ní mohl vystavovat až v devadesátých letech.

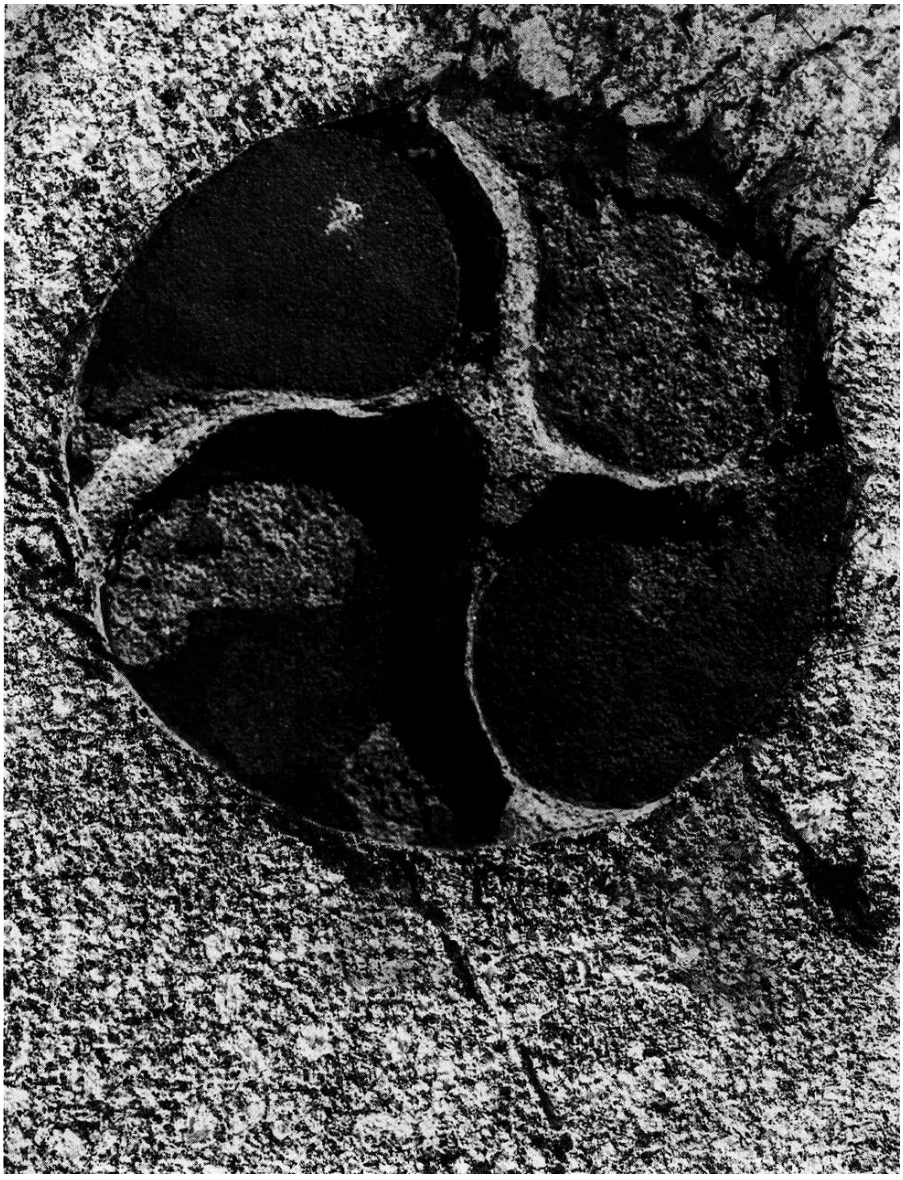

21 Znamení I (1985)

V době, kdy měl Jan Pikous omezené možnosti veřejné prezentace své volné tvorby, věnoval se zejména v rámci komerční tvorby fotografování zátiší. Ani tam však u něj nechybí subjektivní prvek, napětí a symbolika. Na jeho fotografiích z té doby je možné vysledovat tichý život věcí (jak říkají nejen Němci, ale i sám Pikous - Stilleben), které fotograf rozestaví tak, aby vypovídaly o obecném a podněcovaly divákovu fantazii. Proto je možné nalézt i mezi komerčními fotografiemi zátiší taková, která bylo možné vystavovat později i na výstavách. Přesto však již nedokázal navázat v oblasti umělecké fotografie na své dřívější výrazné úspěchy.

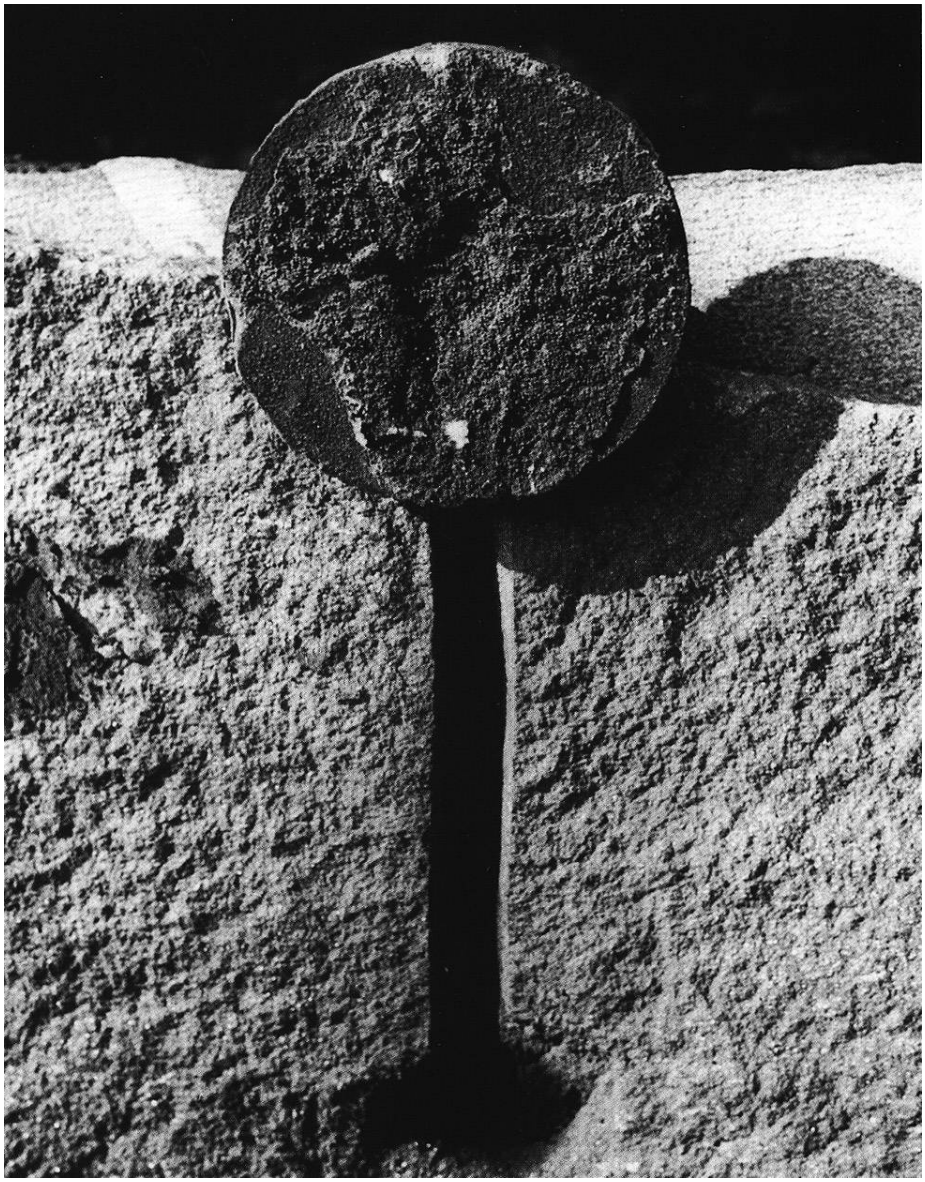

22 Znamení II (1985)

Janu Pikousovi je často vyčítána jeho komerční tvorba. Je nutné si však uvědomit, že pro něj to byl zdroj obživy. Jak on sám říká, byly to „chlebovky". Navíc, vždy si zachovával i v komerční práci umělecké cítění. Svou práci dělal vždy s velkým zaujetím. Odmítal běžné zakázky komunálního charakteru a nefotografoval například svatby ani pohřby.

Stejně tak je Jan Pikous často kritizován za své knihy obsahující mimo fotografií i velké množství textů. Je ale nutné si uvědomit, že se jedná o autora, který se dokáže vyjádřit nejen obrazem, má však také potřeby ztvárnit své myšlenky i slovem. Až kombinace jeho slov a obrazu nám dává úplný obraz uměleckého vyjádření autora.

23 Zahrada bez rozkoše (1988)

Vyvrcholením tvorby Jana Pikouse se stala v devadesátých letech série výstav konaná v Japonsku. Škoda jen, že výstavy přišly tak pozdě. V době, kdy již neměl dost sil na takový úspěch navázat. To ostatně uznává i sám Jan Pikous ve své knize Velebení a hořekování, na straně 139: „Když jsem konečně začal dobývat svět a docházel uznání, když se konečně rozpadla rzí rozežraná železná opona a nadzvedl se těsný poklop, pod kterým se nejen špatně dýchalo, ale kde nebyl žádný prostor pro výboj individua, jen samé zarostlé pěšiny, já najednou cítil, že můj život kdysi plný mízy, se rozmělnil a poztrácel v marnostech, že už se nedostává dechu."

24 Z cyklu Hvězda utrpení

To, že dílo Jana Pikouse je pro dějiny české fotografie významné, dokládá i skutečnost, že byl zastoupen svými dvěmi fotografiemi z cyklu Hvězda utrpení na výstavě Česká fotografie 20. století, která se konala v roce 2005 v Praze. Jeho fotografie plné lyriky a jemných symbolů byly také vystavovány v letech 1992 až 2003 na několika výstavách v Japonsku.

Na závěr snad ještě názor někoho, kdo byl pro Jana Pikouse v šedesátých letech nejen velký přítel, ale i jeden z ideových vzorů. Čestmír Krátký hodnotí poslední knihu Subjektivní fotografie následujícími slovy (převzato z dopisu Krátkého Pikousovi): „Ta kniha je skutečně vynikající. Je z ní zřejmé, že se z tebe nestal nějaký prostý následovník Krátkého, ale nezávislá osobnost. To mne velice těší."

25 Zátiší s kolem (1979)

13. Závěr

V knize Od pazderny po Tokio (strana 62) Jan Pikous zcela veřejně přiznává, že poslal svého přítele Karla Čtveráčka „do prdele". Bylo to tehdy, když mu tvrdil před cestou do Japonska, že „vynucenosti osudu bývají nejlepší". Přiznám se, mě také Jan Pikous do těch temných míst jednou zcela veřejně poslal. Bylo to v době, kdy jsem začínal o něm psát tuto diplomovou práci. I to dokládá názor mnoha lidí, kteří o Janu Pikousovi tvrdí, že je to velký bručoun a mrzout. Postupně, při zjišťování dalších informací o něm, jsem začínal poznávat, že je to jen jeho takový vnější obal. Uvnitř je totiž Jan Pikous velmi přátelský a hlavně značně citlivý člověk. Jsem proto rád, že jsem měl možnost poznat jej při psaní této diplomové práce důkladněji. Nejen poznat, ale také zde alespoň některé z jeho myšlenek a životních postojů zveřejnit. Aby měli i další lidé možnost se s Janem Pikousem seznámit hlouběji, než jen z krátkého životopisu a výčtu jeho úspěchů.

Je mnoho fotografů, kteří se uznání své práce dočkali až na konci svého života, případně až po své smrti. Dle mého názoru si velké ocenění své práce zaslouží už nyní i Jan Pikous. Fotografii zasvětil celý svůj život. Snad jen proto, že nebyl tak průbojný a podnikavý jako někteří z jeho kolegů, způsobilo, že není dnes tak známý jako oni.

A. Životopisné údaje

9.března 1929 – Jan Pikous se narodil v Hrejkovicích u Písku

1945 až 1950 – vyučil se u Bati, byl převelen pracovně do Liberce

1960 – první fotografické úspěchy, první otištěná fotografie (Asfaltéři)

1962 až 1968 – jako zakládající člen Studia výtvarné fotografie (Liberec) se podílel na jeho činnosti

1962 – začal pracovat jako podnikový fotograf v Libereckém Plastimatu

1965 – za fotografii Vdovec získal bronzovou medaili na výstavě fotografií v Honkongu, další bronzovou medaili získal za stejnou fotografii na soutěži Interfoto.

1969 – málem emigroval, ze Švýcarska se však vrátil zpět domů. Stále však nesouhlasil s režimem.

1970 – přijat za kandidáta Svazu českých výtvarných umělců

1971 – byl vyhozen ze zaměstnání, začal se živit jako volný umělec

1975 – spoluzakládal Malou výstavní síň v Liberci, kde však mohl samostatně vystavovat z politických důvodů až v roce 1993

1990 – první samostatná výstava po pádu komunismu (Subjektivní fotografie v Severočeském muzeu v Liberci)

1992 až 2003 – série výstav v Japonsku

1994 až 2007 – vydává několik knih, obsahujících mimo fotografií i texty

2007 – úspěšná retrospektivní výstava subjektivních fotografií v liberecké Malé výstavní síni

2008 – první vydaná monografie Subjektivní fotografie

B. Výstavy

Samostatné výstavy (výběr):

1967 - Liberec, Severočeské muzeum

1967 – Ústí nad Labem, Divadlo hudby a poezie

1968 – Praha, Výstavní síň Fotochema

1968 – Brno, Kabinet fotografie Jaromíra Funkeho

1969 – Liberec, Severočeské muzeum

1973 – Semily, Městské muzeum

1980 – Děčín, Výstavní síň OKS

1980 – Liberec, prodejna Díla ČFVU

1984 – Liberec, prodejna Díla ČFVU

1988 – Praha, Výstavní síň Homolka

1990 – Liberec, Severočeské muzeum

1991 – Jablonec nad Nisou, Výstavní síň OKS

1993 – Liberec, Malá výstavní síň

1994 – Milevsko, klášter

1996 – Milevsko, galerie

1997 – Liberec, Malá výstavní síň

1998 – Písek, Prácheňské muzeum

2007 – Liberec, Malá výstavní síň

Zahraniční výstavy (výběr):

1992 – Japonsko, Tokio, Contax photosalon

1992 – Japonsko, Nagoya, Fuji Photo Gallery

1993 – Japonsko, Kobe, Junko Kamei artist

1994 – Japonsko, Ashiygawa, Ashiagawa Gallery

1995 – Japonsko, Nagoya, Gallery Planet

1996 – Japonsko, Nagoya, Gallery Planet

1999 – Japonsko, Nagoya, Gallery Planet

2003 – Japonsko, Akayma City, Gallery Art - Garden

2004 – Japonsko, Kobe, Gallery Shitnada

C. Ocenění, členství a sbírky

Bronzová medaile: Mezinárodní fotosalón Jablonec nad Nisou (1965)
Stříbrná medaile: Salon, Santo Tirzo (1965)
Bronzová medaile: Honkong (1965)
Hlavní cena Štít Viléma Heckela, Libeec (1988)

Člen svazu Československých výtvarných umělců (od roku 1970)

Zastoupen svými fotografiemi ve sbírkách (výběr):
Uměleleckoprůmyslové muzeum Praha
Moravská galerie Brno
Muzeum fotografie Jindřichův Hradec
Severočeské muzeum Liberec

D. Fotografické ilustrace

Výběr knih obsahující fotografie Jana Pikouse:
M. Svoboda: Milníky bojů. Severočeské nakladatelství, Ústí nad Labem, 1974
Severní Čechy v písních. Severočeské nakladatelství, Ústí nad Labem, 1980
Liberec. Severočeské nakladatelství, Ústí nad Labem, 1987
Jiřina Kubínová: Dveře království. Blahoslav, Praha 1990
Milan Exner: Ve slově hlína. OKS Liberec, 1990

E. Literatura o Janu Pikousovi (výběr)

K. Dvořák: Procházky po výstavách, Čs. Fotografie, 1968

K.O. Hrubý: Procházky po výstavách, Čs. Fotografie, 5/1969

K. Dvořák: Fotografická rozhodnutí Jana Pikouse Čs. Fotografie, 3/1971

Klik: Hochsasison fur Farbfotografen (SRN), 1972

Jan Pikous: Subjektivní fotografie (katalog), 1990

Fotojournal Asahi Camera: Jan Pikous, 1992

Encyklopedie českých a slovenských fotografů, ASCO, Praha, 1993

Liberecká unie výtvarných fotografů (katalog), Liberec, 1994

Vladimír Birgus a Pavel Scheufler: Fotografie v českých zemích 1839-1999, Grada Publisching, Praha, 1999

Síňka, Sborník k 25 letům Malé výstavní síně v Liberci, 2000

Roman Karpaš: Fotograf Jan Pikous, Kalmanach 2004/2005, nakladatelství Kruh, Liberec, 2004

Malá výstavní síň 1975-2004 (katalog), Liberec, 2005

Petr Ozogán: Jan Pikous, fotograf lyrických struktur, časopis Ateliér, 1/2008

F. Vydané knihy Jana Pikouse

Od pazderny po Tokio, Apolo, Pardubice 1994

Ze zápisků a fotografování v jižních Čechách, vlastním nákladem, 1998

Velebení a hořekování, vlastním nákladem, 2000

V sandálech za emigrací, BOR, Liberec 2005

Pozvánka k přemítání, vlastním nákladem, 2007

Subjektivní fotografie, Akropolis Praha 2008

G. Použité zdroje informací

Pikous, Jan: Od pazderny po Tokio, Apolo, Pardubice 1994

Pikous, Jan: Ze zápisků a fotografování v jižních Čechách, vlastním nákladem, 1998

Pikous, Jan: Velebení a hořekování, vlastním nákladem, 2000

Pikous, Jan: V sandálech za emigrací, BOR, Liberec 2005

Pikous, Jan: Pozvánka k přemítání, vlastním nákladem, 2007

Pikous, Jan: Subjektivní fotografie, Akropolis Praha 2008

osobní archív Jana Pikouse (výstřižky z novin, korespondence)

rozhovor s Jiřím Bartošem (17.7.2008)

rozhovor s Čestmírem Krátkým (12.7.2008)

rozhovor s Janem Pikousem (04.12.2007, 07.12.2007, 23.8.2008, 9.9.2008)

rozhovor s Jiřím Plátekem (14.5.2008)

rozhovor s Ladislavem Postupou (21.4.2008, 06.5.2008, 28.5.2008)

rozhovor s Jaromírem Typltem (03.12.2007, 07.12.2007, 20.8.2008)

H. Jmenný rejstřík

Bartoš Jiří – strana 11

(*18.3.1936 Kladno) Člen Studia výtvarné fotografie v Liberci. Bydlí v Hejnicích na Liberecku, kde také založil v roce 1959 Jizerský fotoklub. Věnoval se převážně černobílé fotografii, v posledních letech zejména s tematikou krajiny a přírody.

Boháč Vilém – strana 7, 9

(*1.9.1922 Čicovice) Stál u zrodu Studia výtvarné fotografie v Liberci, ačkoliv nikdy nebyl jeho členem. Architekt a fotograf aktů.

Drtikol František – strana 44

(*3.3.1883 Příbram, +13.1.1961 Prha)

Význačný Český fotograf, o kterém je ale málo známo, že se také věnoval budhismu a meditaci.

Hřebíček Gustav – strana 11

Člen Studia výtvarné fotografie v Liberci. Bydlel v Jablonci nad Nisou, fotografoval zejména reportáž a dokument.

Kabíček Jan – strana 7, 11

(*21.12.1923 Praha, +19.6.1985 Nitra) Zakládající člen Studia výtvarné fotografie v Liberci.

Kalík Miloslav – strana 11

(*20.11.1928 Duchcov, +23.8.2008 Jablonec nad Nisou) Člen Studia výtvarné fotografie v Liberci. Léta působil jako propagační a organizační pracovník mezinárodních výstav skla a bižutérie v Jablonci nad Nisou. Vytvořil několik kalendářů, souborů pohlednic a plakátů.

Krátký Čestmír – strana 6, 10, 11, 12, 20, 52

(*23.4.1932 Liberec) Pracoval od roku 1960 jako kurátor oblastní galerie v Liberci. Fotografovat začal už v roce 1953 u Karla Plicky. Jako člen Studia výtvarné fotografie v Liberci se stal ideovým vzorem pro jeho členy. V šedesátých letech psal o fotografii a jeho texty patří k nejkritičtějším a nejambicióznějším své doby. V roce 1968 emigroval do USA, přes Mexiko se potom vrátil v roce 1995 zpět do České republiky. Nyní žije v Praze, fotografií se již ale nezabývá.

Naito Hiroe – strana 29, 33, 30

Japonská historička umění. Poté, co viděla Pikousovu výstavu subjektivních fotografií, rozhodla se vystavit jeho fotografie i v Japonsku.

Plátek Jiří – strana 9, 11

(*29.3.1929 Turnov) Zakládající člen Studia výtvarné fotografie. Mimo fotografie působil také jako umělecký knihař. Žije v Liberci.

Postupa Ladislav – strana 5, 9, 10, 11

(*21.9.1922 Náchod) Zakládající člen Studia výtvarné fotografie v Liberci. Od roku 1967 působí jako profesionální fotograf. Zabývá se neje fotografií, ale i grafikou. Obojí spojuje v tzv. fotografice. Jeho fotografie na pevných deskách (dle jeho patentu) jsou určeny k výzdobě interiérů.

Vilém Reichmann – strana 10, 12

(*25.4.1908 Brno, +15.6.1991 Brno) Významný český fotograf. Proslavil se zejména svými černobílými fotorafiemi. Svou tvorbou byl vzorem pro mnoho svých následovníků. Byl také kreslířem humoru a autorem básní.

Spěvák Zdenek – strana 29, 33

(*1936) Dávný Pikousův přítel, který žil a pracoval v Liberci jako strojní technik. Po roce 1968 emigroval do Kanady, kde byl zaměstnán jako konstruktér na universitě v Calgery, kde žije dodnes. Je stále v kontaktu s Janem Pikousem, podporuje finančně vydávání jeho knih.

Sudek Jan – strana 10, 27, 45

(*17.3.1896 Kolín, +15.9.1976 Prha)

Význačný Český fotograf, pro Jana Pikouse byl velký vzor při fotografování zátiší.

Steinert Otto – strana 12

(*1915 +1978, Německo, Essen)

Zakladatel subjektivní fotografie. Jan Pikous se dal v mnohém inspirovat jeho učením.

Šebelka Jan – strana 42

(*1951 Děčín) Novinář a publicista, žije v Liberci. Vystudoval FAMU, obor dramaturgie a scenáristika. Napsal několik knih, je autorem rozhovoru s Janem Pikousem v jeho monografii z roku 2008.

Škopek Karel – strana 11

Člen Studia výtvarné fotografie v Liberci, fotografoval zejména krajinu.

Typlt Jaromír – strana 32, 42

(*25.7.1973 Jilemnice) Básník a prozaik, kurátor již zaniklé malé výstavní síně v Liberci, nyní Galerie u rytíře v Liberci (od roku 2008). Autor mnoha textů a recenzí, nejen z oblasti fotografie.

I. Seznam vyobrazených fotografií

1 Asfaltéři (1959) strana 8

2 Horizont ticha (1978) strana 12

3 Horizont zániku (1967) strana 13

4 Fantaskní most (1967) strana 14

5 Kolo osudu (1981) strana 14

6 Odkud přicházíš (1967) strana 15

7 Kyvadlo času (1977) strana 16

8 Vdovec (1965) strana 17

9 Obavy (1968) strana 18

10 Minulost (1982) strana 21

11 List z kalendáře pro rok 1975 strana 22

12 Krajina s křišťálovou koulí strana 26

13 Zátiší (z kalendáře pro rok 1975) strana 28

14 Nesourodý dialog strana 32

15 Přemítání (1967) strana 35

16 Minulost (1974) strana 37

17 Monstrum (1968) strana 39

18 Zátiší s lahvemi (1971) strana 43

19 Ticho (1980) strana 46

20 Květy zla (1969) strana 47

21 Znamení I (1985) strana 48

22 Znamení II (1985) strana 49

23 Zahrada bez rozkoše (1988) strana 50

24 Z cyklu Hvězda utrpení strana 51

25 Zátiší s kolem (1979) strana 52

J. DVD – film Jan Pikous 5.12.2007

Videozáznam z vernisáže výstavy Subjektivní fotografie Jana Pikouse konané dne 5.12.2007 v Liberecké Malé výstavní síni. Délka videozáznamu je 11 minut, je možné jej přehrát ve videopřehrávači, případně v počítači. Videozáznam pořídil a dále zpracoval Petr Ozogán.